

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**СПІВПРАЦЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З БАТЬКАМИ ДИТИНИ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2 курсу 213М групи
Спеціальності 016 Спеціальна освіта
Спеціалізації 016.01 Олігофренопедагогіка
Освітньо-професійної (наукової) програми
«Олігофренопедагогіка»

Заїка Дарія Олександрівна

Керівник: к. пед. н., доцентка Горлова А.В
Консультант: к.психол.н., доцент Ляшко В.В.
Рецензент: к.психол.н., вчитель-дефектолог
НВК №48 Шевцова Я.В.

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| ВСТУП | 3 |
| РОЗДІЛ 1. Проблема організації взаємовідносин загальноосвітніх закладів з сім'єю | 7 |
| 1.1. Основні правові положення про сімейні обов'язки та освіту..... | 7 |
| 1.2. Взаємодія педагога з сім'ями учнів загальноосвітніх шкіл..... | 12 |
| 1.3. Проблема налагодження співпраці спеціального педагога з сім'ями учнів спеціальних шкіл..... | 18 |
| РОЗДІЛ 2. Дослідження прогресивності співпраці спеціального педагога з сім'ями учнів спеціальної школи | 24 |
| 2.1. Обґрунтування методик дослідження..... | 24 |
| 2.2. Аналіз результатів дослідження..... | 32 |
| 2.3. Організація взаємовідносин загальноосвітніх закладів з сім'єю..... | 44 |
| РОЗДІЛ 3. Технології співпраці між батьками дітей з особливими освітніми потребами та спеціальним педагогом | 50 |
| ВИСНОВКИ | 56 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ | 58 |
| ДОДАТОК А | 62 |

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні сім'я визначає вирішальну роль не лише в утворенні особистості дитини, але і суспільства в цілому. Сім'я та загальноосвітній заклад утворюють той найважливіший комплекс факторів і умов навчального та виховного процесу, який показує значущість всього освітнього процесу [7, с. 24].

Діти отримують освіту, виховання і навчання не лише в школі. Їх подальший розвиток має своє продовження загалом у сім'ї. Сім'я є одним із провідних виховних чинників, його значення у побудові особистості дитини неможливо переоцінити. В сімейній атмосфері, під пильним наглядом батьків дитя вивчає оточуюче середовище та виокремлює для себе усі його складності і багатоякісні прояви, саме у родині формується її громадське становлення, починають проявлятися та брати початок естетичні смаки та світогляд в цілому [3, с. 32].

Важливого значення даній проблемі надавали відомі педагоги: М.З. Кот, С.П. Миронова, Януш Корчак, Я.А. Коменський, Ж.Ж. Руссо, М.Г. Агавелян, К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, М.Г. Стельмахович, О.В. Духнович, В.І. Оржеховська, О.М. Докукіна, В.О. Кириченко, Г.В. Ковганич, та інші дослідники.

М.З. Кот в своїх працях зазначив, що важливою умовою ефективної навчально-виховної роботи є співробітництво школи і сім'ї, яке має на увазі належний рівень педагогічної культури батьків у процесі виховання власних дітей [8, с. 18].

На думку С.П. Миронової взаємодія школи та сім'ї – одна з провідних умов виховання та навчання дітей, що об'єднує цілеспрямовані педагогічні дії батьків з повсякденним впливом вчителів та дефектологів під час занять у школі для розвитку дитини шляхом взаємодії вчителів з батьками [9, с. 22].

Слід зазначити, що дослідження проблеми єдності дій школи і сім'ї в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського є принципово важливим, оскільки дозволяє розкривати специфічні особливості виховання дітей і використовувати їх у практиці сьогодення.

А.Я. Коменський став одним з перших педагогів, які займалися докладною розробкою питань співпраці сім'ї і школи. За переконанням вченого, саме сім'я повинна готувати дитину до подальшого навчання в школі [2, с. 64].

Отже, актуальність проблеми та недостатня розробленість її, зумовили вибір теми дипломної роботи: «Співпраця спеціального педагога з батьками дитини з особливими освітніми потребами».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: дослідження кваліфікаційної роботи виконані відповідно до напряму науково-дослідної роботи кафедри спеціальної освіти Херсонського державного університету «Зміст і технології навчання в системі спеціальної освіти та інклюзивному освітньому середовищі» № 0119U101727 від 22.11.2019 р.

Мета дослідження: визначити стан прогресивності взаємодії вчителя-дефектолога з сім'ями учнів спеціальної школи на основі розробки діагностичного забезпечення та аналізу результатів дослідження.

Завдання:

1. Проаналізувати загальні та спеціальні літературні джерела з проблеми дослідження. Проаналізувати досвід роботи вчителів-дефектологів з батьками учнів, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

2. Розробити методiku дослідження, показники та критерії продуктивної співпраці дефектолога з батьками, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

3. Зробити порівняння отриманих результатів шляхом опитування однакових груп людей, що являються учасниками освітнього процесу, з

різницею в два роки, відстежити тенденцію позитивного росту досліджуваних показників, здійснити кількісний і якісний аналіз отриманих даних.

4. Визначити технології співпраці між батьками дітей з особливими освітніми потребами та корекційним педагогом.

Об'єкт дослідження: процес професійної діяльності вчителя-дефектолога як складова навчально-виховного процесу в спеціальній школі.

Предмет дослідження: дослідження прогресу у співпраці корекційного педагога з сім'ями учнів спеціальної школи.

Методи дослідження. Для розв'язування поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових та літературних джерел, узагальнення, спостереження, бесіда, анкетування, констатувальний етап експериментального дослідження, аналіз отриманих даних.

Наукова новизна полягає у практичному визначенні позитивних результатів діяльності між педагогом та батьками шляхом використання теоретичних знань у конкретних робочих умовах, узагальненні кращого досвіду на власному прикладі, виділенні та порівнянні реальних показників в певному часовому періоді.

Практичне значення одержаних результатів знаходить себе в розробці заходів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності батьків, що мають дітей з особливими освітніми потребами, а також класних керівників в інклюзивних класах, а отримані результати дослідження – під час розробки посібників для вчителів-дефектологів, розробки тематик обговорення та змісту батьківських зборів в інклюзивних класах, навчальної літератури для студентів-дефектологів, слухачів системи безперервної освіти, педагогів-практиків.

Апробація результатів дослідження відбувалася на засіданні методичного об'єднання вчителів Херсонської спеціальної загальноосвітньої школи №1 Херсонської міської ради у 2021р.

Публікації: результати дослідження кваліфікаційного проєкту висвітлено у статті «Прогресивна співпраця корекційного педагога з батьками дитини з особливими освітніми потребами» що направлена до друку у збірник наукових праць Херсонського державного університету «Магістерські студії» 2021р.

Структура роботи: кваліфікаційна робота викладена на 64 сторінках, містить 6 таблиць та 6 рисунків. Кількість використаних джерел включає 52 найменування.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОВІДНОСИН ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ З СІМ'ЄЮ

1.1. Основні правові положення про сімейні обов'язки та освіту

Стаття 150 Сімейного кодексу України висвітлює головні положення з виховання дітей. Задля виконання цього завдання сім'ям надають батьківські права, а саме права на виховання своїх дітей на свій розсуд. Права батьків є водночас і їх обов'язками по відношенню до власних дітей, бо батьки не тільки наділені правом на виховання дітей, але й мають обов'язки під час цього виховання. Невиконання своїх прав та обов'язків приводить до повної їх втрати батьками або позбавлення на певний час. І мати, і батько мають повне право на вирішення усіх спільних питань стосовно їхньої дитини. Це говорить про те, що ніхто з батьків не має вищої юридичної переваги один над одним у вирішенні подібних питань [49, с. 79].

Батьківські права не мають виконуватись у разі суперечності інтересам дітей. Вони тимчасовими, а саме застосовуються лише до дітей, які не досягли повноліття, після досягнення повноліття права батьків щодо своїх дітей припиняють мати свою юридичну силу.

В сучасності права та обов'язки батьків по відношенню до дітей зафіксовані не лише нормами національного законодавства (Конституція України, Сімейний Кодекс, Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про освіту» тощо), а й нормами міжнародного права (у першу чергу Конвенцією про права дитини, Декларацією ООН прав дитини, Всесвітньою Декларацією про забезпечення вживання, захисту і розвитку дітей тощо).

Отже, Декларація прав дитини, проголошена Генеральною асамблеєю ООН 20 листопада 1959 року, з'ясувала ряд умов та вимог, у яких доцільно виховувати дитину.

Кожне дитя має право на отримання безкоштовної освіти, яка до того ж має бути обов'язковою, принаймні на початку шляху, дитині повинна надаватися така освіта, яка б могла забезпечувати покращення її культурного рівня і дякуючи якій вона могла б розвинути свої особливі здібності в рівних серед інших дітей умовах і власне мислення, та усвідомити власну морально-етичну та соціальну відповідальність, що дозволить їй вирости корисним членом суспільства [50, с. 63].

Найбільше надання реалізації інтересів дитини має бути ключовим для тих осіб, які несуть відповідальність за якість навчання та освіти дитини, цими особами є батьки [12, с. 38].

У статті 18 Конвенції про права дитини, яка прийняла юридичну силу в Україні з 27 вересня 1991 року, вказано: Держави-учасниці діють якнайактивніше задля того, аби довести значущість принципу рівноправства та однакової долі відповідальності обох членів родини (матері та батька) у напрямку виховання і розвитку дитини. Основні наявні інтереси дитини в сім'ї є ціллю їх основного піклування. Насправді батькам надається підтримка у вихованні дітей з боку держави, але при цьому держава вимагає від батьків застосування усіх належних заходів задля забезпечення усім дітям належного батьківського родинного виховання та піклування, саме за це родина несе юридичну відповідальність.

У першій частині статті 150 Сімейного кодексу вказані провідні шляхи виховного процесу, очікувані результати яких повинні переслідуватися батьками під час домашнього виховання дітей.

Сам процес виховання має бути направлений, перш за все, на розвиток особистісних якостей дитини, поваги до прав та свобод людини і громадянина, мови, національних, історичних і культурних цінностей

українського та інших народів, надавати дитині належне підґрунтя та готовність до свідомого життя у соціумі, вміти знаходити компроміси, бути милосердною, усвідомлювати рівність між собою усіх і кожного громадянина [51, с. 84].

Задля розвитку вказаних вимог законодавець зазначив конкретну міру відповідальності батьків за невиконання мір виховання дітей та розвиток їх духовної особистості, вказавши, що саме цей фактор є одним з найголовніших завдань родини, а вже надалі загальноосвітніх закладів.

Статтею 59 Закону України «Про освіту» ретельно розібрано найголовніші дії з навчально-виховного і розвиткового процесу батьками:

Батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані:

- турбуватися про фізичне здоров'я, психологічний стан дітей, створювати усі сприятливі умови для розквіту їх природних психологічних здібностей;

- цінувати гідність дитини, прищеплювати працелюбство, емоції доброти, чистосердечності, поважне ставлення до державної і рідної мови, сім'ї, людей похилого віку, до народних традицій та звичаїв;

- формувати пошану до національних, історичних, культурних збагачень різних народів, шанобливе відношення до історичного і культурного надбання свого народу, та природного оточення, любові до рідного краю;

- слугувати якісному освоєнню освітньої програми дітьми як в шкільних умовах, так і в домашніх, враховуючи зміст, рівень та вимоги освітньої програми;

- прививати пошану до чинних законів, прав та основних свобод людини».

Частина друга статті 150 Сімейного кодексу вимагає від членів родини дбати про психо-фізичний стан дітей, її духовний стан та матеріальне положення.

Вказаний чинним законодавством дане зобов'язання членів родини включає наступні заходи: вивчення і виконання вимог щодо санітарно-гігієнічних умов для дітей: створення обставин і зацікавлення до занять фізичною культурою і спортом тощо. Відомо, що без втручання держави та надання нею належної підтримки та допомоги, батьки не зможуть в повній мірі виконати заходи щодо оздоровлення дітей. Тому у статті 6 Закону України «Про охорону здоров'я» вказано ряд законодавчих позицій для надання підтримки батькам в оздоровчому процесі дітей а саме: абсолютно кожна особа має право на життя з моменту її живонародження та є життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Країна є гарантом охорони здоров'я дітей, надає безкоштовну професійну медичну допомогу в державних і приватних закладах охорони здоров'я, створює надійні умови для проживання та сприятливого зростання дитини, правильне живлення, створенню звичок правильного та здорового способу життя. Згідно з вище вказаними законами, батьки повинні влаштовувати правильні умови для підготовки до навчання в стінах дому. У разі недотримання вимог законодавства про обов'язкову освіту середнього ступеню, щодо батьків передбачена адміністративна відповідальність (стаття 184 Адміністративного кодексу України).

Шаноба до дитини – це шаноба до її прав, вказаних у Конвенції, зокрема в статті 8; «держави-учасниці повинні шанувати право дитини на захист індивідуальності, яке несе в собі і громадянство, власне ім'я та сімейні зв'язки, при цьому не застосовуючи позазаконні втручання».

Сам розквіт вказаних вимог Конвенцією передбачений статтями 12 – 16 права дитини: особа віком до 18 років має повне право вільно висловлюватися стосовно своїх вподобань та поглядів, говорити про свої думки; бути почутою; дитина має право вільно формувати свою думку та висловлювати її, мати власні релігійні напрямки.

Дитина ні в якому разі не повинна стати заручником вторгнення в її особисте чи сімейне життя.

Ці самі зобов'язання до поваги дітей, вказані в статті 9 Закону України «Про охорону дитинства» [52, с. 43].

Батьки одержують право згідно з частиною п'ятою статті 150 Сімейного кодексу надавати обов'язки виховання дітей іншим особам, в разі, якщо ця ситуація влаштовує та відповідає інтересам дітей. Найчастіше опіку над дітьми беруть найближчі родичі (бабі, діду, бездітній тітці), або установам дитячого типу, у яких встановлено належні для цього умови.

Законодавство України, а саме Сімейний кодекс в ст. 150, має постанову, що члени родини повинні проводити виховний процес над дитиною в дусі любові та турботи, пошани до своєї родини, свобод інших людей, любові до своєї Батьківщини. Члени родини повинні турбуватися про психо-фізичний та духовний стан дітей, їх моральний розвиток, надати умови дитині для досягнення повної загальної середньої освіти, повинні мати повагу до дитини, давати їй підґрунтя до самостійного життя.

Виховний процес дітей має за основу розвиток її особистості, пошани до прав, свобод людини, мови, національних історичних і культурних цінностей українського та інших народів, підготовку дитини до свідомого самостійного життя у суспільстві в дусі взаєморозуміння, миру, милосердя, запорука рівності між всіма ланками суспільства, миру між народами, етнічними, національними, релігійними групами.

Держава надає фінансову підтримку членам родини або особам, які їх замінюють, при здійсненні ними своїх обов'язків під час виховання дітей, країна захищає права сім'ї, сприяє розвитку мережі дитячих закладів.

Родина являється осередком основного впливу на дитину з точни зору її різностороннього формування, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього [1, с. 36].

Здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності.

Коли батьки відмовляються від своїх дітей, звичайно це суперечить усім моральним принципам та моральним законам суспільства.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. № 2402-III сімейне виховання являється першою особливою ланкою в особистісному розвитку дитини. На кожного члена родини, а саме батька та матір, розподіляється однаковий об'єм обов'язків в навчально-розвивальному процесі. Мама й тато або особи, які їх замінюють, мають право і повинні рости дитя, слідкувати за його фізичним, психічним, моральним та духовним здоров'ям, облаштовувати правильні умови для всебічного та глибокого розвитку дитини.

Сім'я являється головним джерелом духовного становлення та збагачення кожної дитини, її фінансового підґрунтя і несе повну відповідальність за забезпечення для цього спеціальних умов.

1.2. Взаємодія педагога з сім'ями учнів загальноосвітніх шкіл

Родина влаштовує своє дитя до загальноосвітнього закладу в надії, що його зустріне розумний, досвідчений педагог, з відкритим серцем та щирими намірами, який влаштує належне навчально-розвивальне середовище для дитини. Шкода, що більшість батьків вважають, що навчання і, зокрема, виховання дитини є справою лише шкільною, і родина приймає участь у цьому процесі лише частково. Родина є найважливішою ланкою у розвитку та самосприйнятті дитини від перших днів народження до 5-6 років [10, с. 68].

Але ж роль родини у житті дитини з віком не меншає, а навпаки, часто стає максимально значущою. Загальноосвітній заклад працює, в основному, над інтелектуальним розвитком дитини, її потенціальними розумовими можливостями, з іншого боку виступає невід'ємний виховний процес, який крокує «в ногу» з навчанням, та визначає уміння дитини поводитися в суспільстві, тримати субординацію, правильно комунікувати з однолітками та дорослими без присутності батьків. У школі діти, здебільшого, навчаються теоретичним знанням відносно поведінці в

соціумі. Практичні навички набуваються лише тоді, коли дитина на власному досвіді пережила ті чи інші обставини, коли те, що розповідали у школі, відбулося в реальному житті, дитина спостерігає та засвоює події, які відбуваються в цей час, надалі ці події перетворюються в життєвий досвід. Сімейне виховання являється варіюючим [12, с. 27].

За останні роки, невідомо по яким причинам, родина та загальноосвітній заклад перебувають у стадії конфронтації. Цей факт відноситься не до якоїсь окремої школи, а до освіти взагалі. Вчителі у школі ведуть себе недостатньо коректно, і з різким настроєм надають батькам неприємні характеристики родини, звинувачуючи їх у неналежному вихованні власних дітей, у жорстокому відношенні до них. Відповідно батьки, у свою чергу, не бачать причин, після цього, поважати вчителів [2, с. 44].

Але ж родинні відносини та шкільне життя не можуть існувати ізольовано один від одного у житті кожної дитини, яка починаючи навчання у школі, проектує світ та життя своєї сім'ї вдома, умови їхнього життя, звички, манери комунікації, емоційний спектр а також інтелектуальний рівень [38, с. 98].

Співробітники загальноосвітніх закладів завжди були відкриті до повної взаємодії з батьками учнів. Цей факт підтверджує неодноразові спроби корекції сімейного виховання у структурі освіти, покращенні педагогічних навичок батьків, у нескінченному обговоренні навчання та виховання дітей в умовах школи між батьками та вчителями, у назначенні вчителем зустрічей з батьками, і т.д. З цією ситуацією інколи виникають труднощі. Складається думка, що шкільне навчання деякі батьки залишають поза увагою. Більшість батьків не приходять до школи на зустріч з вчителем більш ніж 3-4 роки, навіть тоді, коли вчитель наполягає на зустрічі. Батьківські збори залишають поза увагою, а значить не цікавляться шкільним життям свого сина чи доньки [5, с. 74].

Адекватні відносини між батьками та вчителем можуть скластися у випадку, якщо обидві сторони будуть повністю усвідомлювати той факт, що лише спільні зусилля між вчителем та сім'єю створять комфортні умови для навчання та виховання дитини, сприяти її успішному розвитку та набуттю необхідних соціальних навичок.

К.Н. Вентцель разом з проблемами сімейного виховання, обізнаності батьків висвітлює проблему зв'язку школи з батьками. Н.К. Крупська являлася одним із перших педагогів, які висвітлювали ідею тісного зв'язку школи та сім'ї. А. С. Макаренко стояв у витоків вирішення проблеми взаємодії школи та сім'ї.

В.О.Сухомлинський стверджував: «У сім'ї шліфуються найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини-культурної особистості. Із сім'ї починається суспільне виховання. У сім'ї, образно кажучи, закладається коріння, з якого виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. Сім'я – це джерело, водами, якого живиться повноводна річка нашої держави. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи» [23, с. 79].

Загальноосвітні заклади мають приймати участь не лише в навчально-виховному процесі дітей, а й займатися роботою з батьками у напрямку втілення практичних принципів виховання. Висвітлюючи у свідомості та вчинках дітей правила та норми моральних якостей, вчителі та члени родини мають звертати увагу дітей на власні вчинки та дії, надавати їм певного змісту, домагатися дієвості виховного процесу як фактора формування особистості.

Слід сказати, що А.С. Макаренко висвітлював проблему родинного виховання ще й з точки зору держави. Будь-яка родина має виконувати виховні функції згідно з державними завданнями. Члени родини мають розуміти, що виховують дитину не для втіхи самим собі. Саме зараз, в їх родині зростає людина, яка в майбутньому має стати гідним громадянином своєї Батьківщини [13, с. 66].

Дуже відчувається манера спілкування у родині між дитиною та членами сі'ї в тому випадку, коли дитина спілкується з оточенням поза домом, у дворі, на вулиці чи з сусідами. За умови злагоджених відносин з дітьми, родина привчає дитину до громадського життя, навчаючи її жити за людськими правилами, у суспільстві [24, с. 86].

В суспільстві не обходиться і без патологічно сформованих явищ, таких як пияцтво та проституція, наркоманія, куріння, рекет чи злочинство.

Подальші дії педагога були покладені в ідею об'єднати вчителів та членів родини спільною метою, рефлексувати їхню активність, слугувати перетворенню родини зі стихійного в більш врівноважений фактор впливу на створення патріотичних відчуттів молодших школярів, дати вчителям виклик щодо нової виховної роботи, її незвичайним напрямком [26, с. 84].

Ефективність навчального та виховного процесів в учнів дає співпраця навчального закладу та родини, а також активізує формування високих рівнів педагогічної культури саме батьків [30, с. 11].

Провідна роль полягає у сумісній діяльності як школи, так і родини, в якій виховується дитина, якість якої залежить від особливостей комунікації з батьками у сучасній школі. Та часто між сім'єю і школою не отримується дійти до узгодженої роботи, починаються конфлікти. Цей фактор являється перешкодою у процесі формування власної свідомості та поведінки учня. При правильній та дружній взаємодії школи та родини, дитина зможе точніше розуміти та усвідомлювати висунуті вимоги до неї з обох сторін.

Сімейні відносини зі шкільним середовищем мають позитивний вплив на всебічне формування особистості дитини, її навчальне середовище та повноцінний розвиток навчальних здібностей. Позитивна співпраця цих двох інстанцій є провідною умовою ефективності у навчальній роботі дитини, в таких умовах панує доброзичливість та взаєморозуміння, з акцентом на сучасні та традиційні педагогічні надбання, вселюдські й національні моральні цінності [22, с. 51].

Школа і сім'я, батьки і вчителі, батьківський комітет і адміністрація школи – єдине ціле. Їхня діяльність спрямована на дитину, її навчання, виховання, розвиток, становлення [20, с. 72].

Гуманістична педагогіка дала підґрунтя для формування принципів, на яких побудована спільна робота школи та родини: принцип пріоритетності показує провідну формувальну лінію духовного становлення особистості як одиниці суспільства; принцип громадянськості побудований на розумінні батьками і вчителями місця кожної родини у системі суспільства та держави; принцип демократизму вказує на побудову дружніх партнерських відносин під час виховання дитини в школі та родині; принцип гуманізації взаємовідносин педагогів і батьків.

В результаті вказані принципи являються орієнтирами у робочому процесі з родинами і налаштовують їх на освоєння певних знань, умінь та навичок а також сприяють розвиткові батьківської компетентності.

О.М. Докукіна має обширну характеристику ланок взаємовідносин навчального закладу і сім'ї, до яких вона вносить: педагогічний аналіз сім'ї; поставлення основних завдань та потенціальних цілей в результаті спільної роботи; сприяння бажанню та готовності батьків до співпраці з вчителями; розробку різноманітних видів роботи спільної з батьками; стимулювання дій педагогів і батьків у домовлених діях родини і школи; корекція спільної діяльності між сторонами з виділенням похибок та виправлення їх [19, с. 32].

Підводячи підсумки, маємо висвітлити наступні етапи налагодження взаємної роботи навчального закладу та родини: обговорення взаємодії та мети між її членами; школа вивчає сім'ю на усіх її рівнях, сім'я вивчає школу в рамках її прав та обов'язків між учасниками педагогічного процесу; визначення актуальних можливостей та похибок у меті взаємодії, після цього похибки обговорюються та обома сторонами пропонуються шляхи вирішення отриманих результатів; створення гарного настрою у сприйнятті взаємодії між учасниками; розробка різних форм взаємодії між

учасниками; контроль за здійсненням взаємодії з усіх сторін, корекція цього процесу [16, с. 77].

Особливо у випадку молодших школярів, їх батьки та вчителі в пріоритеті повинні мати робочі та міцні взаємовідносини, задля кращого емоційного самопочуття дітей. Тому що саме в цей період відбувається формування фундаменту особистості, а також людських моральних якостей.

Особливе значення має набувати цей факт для батьків дітей, що не встигають за освітньою програмою. З боку загальноосвітнього закладу також повинні бути докладені зусилля стосовно успішності навчання учнів, їхнього виховного аспекту. А все тому, що кожен процес повинен бути двостороннім: не лише навчальний заклад всебічно прагне допомогти родині у виховному процесі над дитиною, ай батьки повинні якнайбільше долучатися у допомозі школі у співпраці з їхніми дітьми [21, с. 49].

З роками кваліфікаційні кадри значно оволоділи як психологічним, так і педагогічним потенціалом, який дозволяє надати родинам значну та якісну допомогу у виховному процесі, впливати на поліпшення сімейних відношень на духовному рівні, показати варіанти адекватних та спокійних підношень один до одного у родині. На жаль, існує безліч випадків сімей, а окремо членів родин, які не вміють, або просто не бажають всеціло пізнати свою дитину, зрозуміти її внутрішній світ, врахувати її вік та притаманні цьому вікові поведінкові та психічні особливості, від цього у дитини можуть патологічно сформуватися ціннісні орієнтації та індивідуальні особливості. Але подібна робота, на успіх, донині не набула масового значення і вступає в дію лише окремими закладами навчання, цим самим ускладнює виконання родинною виховних заходів [28, с. 30].

Не можна не взяти до уваги того факту, що нинішня педагогіка вимагає науково-методичного та організаційного обґрунтування, направленого на підвищення гуманності взаємин між батьками та дітьми

на спільних положеннях в роботі, а ще додати різноманіття у видах та формах роботи школи і родини.

Підсумовуючи, треба зазначити, що взаємна робота родини і школи повинна базуватися на взаємоповазі, рівноправстві між партнерами та відносинах, сповнених довіри. Колектив педагогів та домашній колектив мають працювати як цілісний організм, у яких є спільна мета та високий об'єм відповідальності.

1.3. Проблема налагодження співпраці спеціального педагога з сім'ями учнів спеціальних шкіл

Зазвичай, робота дефектолога включає в себе профілактичні заходи у роботі з родиною, яка має дитину з особливими освітніми потребами, задля запобігання патологічного формування особистості дитини, фахівець допомагає батькам правильним шляхом встановити належні взаємовідносини з дитиною. Основними рекомендаціями для батьків є такі: розвивайте у дитини потребу у спілкуванні з однолітками, на власному прикладі показувати важливість допомоги дорослим, і водночас правильно реагувати та сприймати допомогу інших людей у відповідь. Дитя має відчувати себе самостійним та незалежним, бути корисною людям та мати своє місце в суспільстві. Ні в якому разі не слід ховати дитину від оточуючого світу, друзів чи сусідів, родичів та однолітків, адже саме ці люди можуть сприяти кращому емоційному самопочуттю дитини, допоможуть у догляді за нею та зроблять її життя більш насиченим та повним [35, с. 43].

Саме через це основна робота дефектолога полягає в наданні кваліфікаційної підтримки батькам, які мають особливу дитину, цим самим створюючи комфортне сімейне середовище, у якому зростає дитина; формує сприятливі умови, в яких батьки можуть повноцінно долучатися до

освітнього та виховного процесу; розвивати адекватні та надійні відносини між дітьми та дорослими тощо.

Якщо в родині з'являється дитина з особливими потребами, мамі і татові доводиться щоденно працювати над собою. Це явище виникає через те, що у батьків починає різко знижуватися власна самооцінка, взамін з'являється незадоволення собою і конфлікт особистості на емоційному рівні [31, с. 72].

Важливо, щоб у цей період батьки виявляли зацікавленість у вивченні літературних джерел та додаткової спеціальної літератури стосовно питань, що їх турбують, які б допомогли спрогнозувати вплив захворювання чи дефекту на майбутній розвиток їхньої дитини. Дуже важливо, аби кожен член родини повністю усвідомлював почуття відповідальності за майбутнє своєї дитини, і збереження гармонії та комфорту в сім'ї. Дитина завжди відчуває батьківську любов, адже саме ця любов слугує гарантією емоційного благополуччя дитини, її інтелектуального розвитку та психологічної міцності. Сімейний психологічний клімат являється базою для якісного розвитку дитини.

Психолого-медико-педагогічна консультація є одною із видів роботи вчителя-дефектолога, якщо базується на роботі з родиною. За мету у цій роботі взято кваліфікаційну та якісну допомогу з питань виховання дитини з особливими освітніми потребами [32, с. 80].

Вчені виділили наступні завдання консультанта-дефектолога у роботі з батьками:

- допомогти сформувати адекватні взаєностосунки між батьками, іншими членами сім'ї та дитиною з проблемами розвитку;
- допомогти дорослим створити комфортну для розвитку дитини сімейну атмосферу;
- розширити інформованість батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя;

- створити умови для активної участі батьків у вихованні й навчанні дитини;
- навчити батьків прийомам організації ігрової та навчальної діяльності дитини;
- підвищити рівень психічного здоров'я самих батьків.

Як показує практика, самим важким у роботі з сім'ями є первинне повідомлення діагнозу чи проблеми їхньої дитини. Бажано повідомляти це обом батькам водночас; дати час на усвідомлення інформації і можливість задати питання. Навіть якщо проблема дитини є нескладною, батьки, як правило, опиняються в ситуації стресу. У цей момент слід підтримати батьків, дати їм необхідні пояснення, розкрити стан дитини і перспективи її розвитку. Важливо відразу налаштувати батьків на активну участь у житті й вихованні дитини, оскільки передусім від цього буде залежати її розвиток [33, с. 21].

Дослідники зазначають, що робота дефектолога з сім'ями повинна базуватися на наступних принципах:

- кооперування з батьками;
- цілісний підхід до установки корекційно-педагогічного змісту;
- поєднання корекційного компоненту з аналізуючим;
- позитивний настрій дитини;
- взяття до уваги права голосу родини;
- пована по відношенню до мами і тата.

Вчитель-дефектолог у роботі з батьками в умовах психолого-медико-педагогічної консультації демонструє себе у різних видах роботи, ними можуть бути діагностика, аналіз та прогноз, надання інформації та її пояснення, корекційна допомога безпосередньо, організаційну, стимулюючу, аналітичну [36, с. 61].

Під час аналізу дефектолог ставить собі за мету якісне та всебічне вивчення сім'ї, в якій зростає дитина з особливими потребами. Дефектолог проводить прогностичну діяльність окремо з кожною родиною,

враховуючи її особливості; спираючись на певну перспективу складає план корекційної та виховної роботи з дитиною, враховуючи її особливості розвитку; батькам надається можливість самим окреслити план, який вони бачуть доцільним у використанні, після чого батьки та дефектолог приходять до спільної думки, врахувавши інтереси усіх сторін [45, с. 53].

Дефектолог повинен уміти правильно та переконливо надавати інформацію батькам, а також громадськості про спіткані проблеми дітей з особливими потребами і тяжкість у навчанні; повинен вміти розширити обізнаність батьків про прогнози на майбутнє життя їхньої дитини, її перспективи у різних психо-фізичних можливостях. Дуже важливим є вміння дефектолога адаптувати інформацію, призначену дітям на опрацювання під час навчання, врахувати рівень їхньої грамотності та зробити доступною для розуміння і, в подальшому, засвоєння [43, с. 31].

Відповідно до діагнозу, поставленого дитині лікарями, тяжкості його порушення, дефектолог прогнозує для себе, яку саме інформацію він буде надавати батьками, який характер та зміст буде мати ця інформація.

Корекційні заняття проводить з дитиною безпосередньо дефектолог, але використання отриманих знань дитиною в житті, на власному досвіді, може відбуватися лише за втручанням батьків та інших членів родини. Саме через це дефектолог має ретельно проінформувати родину необхідною базою навичок щодо проведення ігрової та навчальної діяльності дитини, окремим аспектам у роботі та корекційним методам.

Фахівець також володіє організаційною діяльністю, навички якої допомагають йому організувати роботу кожної окремої дитини, їхніх тата і маму, а також свою власну діяльність і співпрацю з рядом інших спеціалістів [44, с. 12].

Стимулюючу діяльність педагог використовує задля побудови здорових стосунків між дітьми та їх родинами, колегами на роботі та іншими представниками суспільних організацій.

Діяльність аналітичного характеру дає змогу дефектологів проаналізувати процес діяльності з родинами та з кремою дитиною; визначати для себе у цьому процесі позитивні та негативні аспекти; порівняти заплановане з отриманим реальним; компонувати власну роботу з діяльністю колег-дефектологів [48, с. 41].

Давня проблема розквіту родини, апробація нею основних державних функцій, а також вплив сімейного настрою та родинних відносин на розвиток всебічного становлення особистості дитини, вдосконалення педагогічної культури членів сім'ї [45, с. 29].

Відомі вчені-педагоги обгрунтовували ці інциденти неправильно поставленими умовами виховання дітей і здійснювали пошукові заходи стосовно системи родинного виховання (Я.А. Коменський, П.Ф. Лесгафт, І.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський). Ці вчені мали думку, що родинне життя має бути частиною виховного елемента, не окремим явищем від навчання та науковості, а також те, що виховна робота відноситься до інтелектуальної та усвідомленої роботи людини, а саме слово «виховання» створено з плином часу, в процесі формування історії, а в дійсності його просто не існує. У теорії і практиці педагоги мали на увазі потребу у пошуці найефективніших форм і методів виховання дітей та обізнаності їх сімей.

Проаналізувавши літературу наукового характеру, соціального та зарубіжного характеру, вітчизняну та психолого-педагогічну літературу, можна засвідчити, що проблема родинного неблагополуччя залишається відкритою та не вирішеною, задля вирішення даного питання необхідно залучити ще й багато соціальних інстанцій та структур, що певним чином стосуються навчально-виховного дійства у дітей з порушеннями розвитку [47, с. 72].

Великий акцент ставив на проблемі родини і родинного виховання науковець А.С. Макаренко, який стверджував, що сім'я – це справа, яка має велику відповідальність, і батьки повинні нести її перед усім

суспільством. Хибні твердження та «чорні дири» у структурі родинного виховання вчений обґрунтовував різними видами виокремленого фальшивого батьківського авторитету, що базується на типових хибинах, як відсутність або дефіцит уваги до дитини, недогляд, жорстокість у відношенні, зависокі вимоги, сварки при дитині, не надання емоційної підтримки дитині під час навчання чи гри, або ж навпаки надмірна любов та опіка батьків, грубе ставлення, байдужість почуттів, лицемірство та пияцтво з боку батьків. В родинях, зі сформованим фальшивим батьківським авторитетом найчастіше виростають егоїстичні, безвольні, боязливі, нестримані, безавторитетні, нікчемні діти [41, с. 38].

Відповідно до зазначених вище положень, можна сформулювати своє визначення неблагополучної сім'ї, визначити її різницю від благополучної та водночас показати, якою повинна бути благополучна родина і за якими критеріями її можна розпізнати. На нашу думку, благополучною можна назвати родину, яка цілком і повністю відтворює усі можливі життєві функції, у такої родини царить гармонійний та душевний психологічний клімат, встановлені теплі та взаємні відносини між дітьми та батьками. Задля постійної підтримки статусу благополуччя, треба ретельно та час-від-часу покращувати відносини суспільства держави та родини надавати їй соціальну підтримку і гарантії на нормальне функціонування та світле майбутнє [40, с. 43].

Важливою умовою здорового виховання є пружний зв'язок між освітнім закладом та родиною, толерантність та поважливе ставлення між батьками та педагогами. У разі, якщо родина поважає шкільні умови та правила, а зокрема класного керівника, як особистість, пояснюють дітям важливість та авторитет школи з вчителями, діти відповідно прагнуть до більших результатів у навчанні, шанобливо ставляться до своїх шкільних обов'язків. Як повелося здавна, батьки щотижня, чи протягом тижня, перевіряють щоденник дитини та підписують його, аби знати стан успішності дітей в школі [39, с. 25].

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОГРЕСИВНОСТІ СПІВПРАЦІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З СІМ'ЯМИ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ

2.1. Обґрунтування методик дослідження

Корекційна та педагогічна робота має ґрунтуватися на основоположні вимоги, які здійснюють вплив на закономірності педагогічного розвитку, а саме на педагогічні принципи. Принципи вказують на мету і стратегію корекційної та педагогічної діяльності, її зміст і методи, загальний напрям вирішення освітніх питань.

У психолого-педагогічній і спеціальній літературі беруть до уваги різноманітні підходи до виявлення основних положень корекційної роботи. Деякі дослідники беруть за підставу важжати, що для них провідною є діагностувальна чи профілактовна направленість корекційного впливу, усі інші схиляються до думки, щодо особливостей психо-фізичного розвитку дітей.

Корекційно-педагогічна діяльність, насамперед, повинна функціонувати на загальнопедагогічних принципах, серед яких особливе значення мають такі:

Цілеспрямованість педагогічного процесу. Виходячи із загальних цілей виховання дитини, педагог у процесі корекційно-педагогічної діяльності має співвідносити актуальний рівень її розвитку з передбаченим, проєктованим еталоном, що створює основу для створення прийомів корекційних дій, визначення етапів її реалізації, шляхів, способів та засобів досягнення передбачуваного результату.

Цілісність і системність педагогічного процесу. Якщо педагогічний процес розглядати як систему, цілісну сукупність певним чином пов'язаних елементів, то корекційно-педагогічна діяльність виступатиме її

складовою, підсистемою. Водночас корекційна діяльність має структуру, що складається з взаємопов'язаних елементів, загальною метою і єдністю управління.

У корекційно-педагогічній діяльності важливо пам'ятати, що будь-яка нормальна дитина, як свого часу зазначав А.С. Макаренко, що опинилася «на вулиці» без допомоги, без колективу, без друзів, без досвіду, знервована, без перспективи, почала б поводитися так, як діти і підлітки з девіантною поведінкою.

Повага до особистості дитини у поєднанні з розумною вимогливістю до неї. Розумна вимогливість передбачає об'єктивну доцільність, зумовлену потребами педагогічного процесу, спрямованого на розвиток позитивних особистісних якостей дитини. Педагогічні вимоги не самоціль, вони повинні ставитися вихователем з надією на успіх, щирою зацікавленістю в долі підлітка, з глибокою вірою у можливість скоригувати поведінку вихованця, не принижуючи його гідності.

У нашому дослідженні брали участь батьки дітей з особливими освітніми потребами (група, яка включала 6 родин з 1-го класу). А також 10 вчителів-дефектологів (в тому числі класний керівник 1-го класу) Херсонської спеціальної загальноосвітньої школи №1.

Ми досліджували стан співпраці вчителя-дефектолога саме з батьками учнів першого класу, оскільки їх діти лише нещодавно перейшли з дошкільного навчального закладу до шкільного. Через два роки, нами знову були повторені ті самі дослідження, з метою порівняння результатів різницею в два роки, та відстеження прогресивності спільної діяльності батьків дітей з особливими освітніми потребами та вчителем-дефектологом. Тобто, ми порівнюємо рівень співпраці тих самих батьків з вчителем у першому та третьому класі.

Аби якомога краще дослідити стан співпраці корекційного педагога з сім'ями учнів спеціальної школи, а також ступінь батьківської участі в шкільному житті своїх дітей, ми дібрали спеціальні діагностувальні анкети.

Перша з яких, анкета «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї» :

Позначте фрази, які ви часто використовуєте, спілкуючись із дитиною

1. Скільки разів тобі повторювати! (так – 0, ні – 1 бал);
2. Порадь, будь ласка, як мені вчинити у даній ситуації (так – 1, ні – 0);
3. Не знаю, що б я без тебе робила (так – 1, ні – 0);
4. І в кого ти такий удався?! (так – 0, ні – 1 бал);
5. Які у тебе чудові друзі! (так – 1, ні – 0);
6. Ну, на кого ти схожий?! (так -0, ні – 1 бал);
7. Ти моя опора, ти мій помічник (помічниця)! (так – 1, ні – 0);
8. Ну, що за друзі в тебе?! (так – 0, ні – 1 бал);
9. Про що ти тільки думаєш? (так – 0, ні – 1 бал);
10. Який ти в мене розумний! (так – 1, ні – 0);
11. А ти як вважаєш? (так – 1, ні – 0);
12. У всіх діти як діти, а ти (так – 0, ні – 1 бал);
13. Який ти у мене кмітливий! (так – 1, ні – 0).

Аналізувати відповіді до даної анкети слід за такими показниками:

Високий рівень (7-6 балів) – відмінний результат у талановитого вихователя;

Середній рівень (3-5 балів) – необхідно ретельно переглянути свої погляди стосовно виховання дітей та зробити необхідні висновки;

Низький рівень (0-2) – виховательські здібності знаходяться на дуже низькому рівні.

Наступна діагностуюча Анкета на визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі:

Шановні батьки! Просимо Вас відповісти на питання для планування більш результативної корекційної роботи та надання максимально можливої допомоги Вашій дитині.

Відзначити «+» номери висловлювань, з якими Ви згодні.

1. Я завжди знайомлюся з матеріалами корекційної спрямованості, представленими на інформаційному стенді;

2. Якщо дефектолог запросить на індивідуальну бесіду, я обов'язково прийду;
3. Якщо виникнуть питання до дефектолога, я обов'язково поставлю;
4. Якщо мене попросять виступити з невеликим повідомленням на семінарі для батьків, я погоджуся;
5. Якщо мене попросять виступити перед дітьми і розповісти про свою професію або хобі, я погоджуся;
6. Я завжди виконую зі своєю дитиною домашнє завдання;
7. Якщо моя дитина захворіла, я все одно в кінці тижня візьму папку з завданнями від дефектолога;
8. Якщо мені запропонують зробити спільну з дитиною саморобку для конкурсу, я погоджуся;
9. Якщо дефектолог запропонує крім індивідуальних консультацій задавати свої питання (конверт для запитань в папці), я активно погоджуся на це нововведення;
10. Я завжди відвітую батьківські збори;
11. Я готовий приймати участь у заходах для батьків крім батьківських зборів;
12. Якщо дефектолог скаже, що він цілком обійдеться без моєї допомоги, я все одно буду прагнути розвивати свою дитину;
13. Я за своєю ініціативою купую книги та ігри, спрямовані на розвиток дитини;
14. Я знаю програму, якою керується дефектолог при проведенні корекційної роботи з моєю дитиною.

Дякую за відповіді!

Виходячи з відповідей батьків на 14 запитань, можна здійснити кількісну обробку: «так» – 1 бал, «ні» або ігнорування відповіді – 0 балів.

Оцінка результатів:

- високий рівень мотивації до співпраці – 11-14 балів;

- середній рівень мотивації до співпраці – 6-10 балів;
- низький рівень мотивації до співпраці – 0-5 балів.

Батьки з високим рівнем мотивації максимально залучені в корекційний процес, вносять свої пропозиції щодо його вдосконалення, систематично виконують завдання дефектолога, є активними учасниками заходів в навчально – виховому процесі.

Батьки з середнім рівнем мотивації до співпраці слідуєть вимогам дефектолога, але їх участь у корекційному процесі в більшості випадків формальне, ініціативність знижена, потрібна постійна стимуляція активності з боку дефектолога.

Батьки з низьким рівнем мотивації до співпраці не беруть участь самостійно в корекційному процесі виконують тільки окремо доручення педагога або ігнорують і воліючи бути пасивними спостерігачами і перекладаючи всю відповідальність за виховання та освіту своєї дитини на дитячий садок.

Анкета «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи». Це анкета, за допомогою якої ми оцінили класного керівника на предмет того, чи володіє він мистецтвом працювати з батьками, діти яких мають певні стійкі психофізичні вади розвитку. Відповіді оцінювалися в балах. Залежно від набраної суми балів обстеженому присвоювався один із рівнів: низький, середній і високий. Обстеження проводилося індивідуально з кожним вчителем-дефектологом.

1. Скільки батьків класу активно співпрацюють з адміністрацією школи чи приймають активну участь в організаційних питаннях класу?
а) більше половини від загальної кількості батьків – 2 балли; б) більше третини – 1 балл; в) менше третини – 0 баллів

2. Збільшилася чи зменшилася кількість батьків, які співпрацюють зі школою, класом у цьому навчальному році (в порівнянні з минулим)?
Чому?

а) збільшилася (загалом, більше половини від загальної кількості дітей класу) – 2 балли; б) залишилася такою ж (не менше третини від загальної кількості учнів класу) – 1 балл; в) зменшилася – 0 баллів.

3. Чи відчуваєте ви особисту відповідальність стосовно налагодження продуктивної співпраці з батьками учнів класу? а) так – 2 балли; б) не все від мене залежить – наприклад, від бажання батьків співпрацювати; в) ні – 0 баллів.

4. Які форми співпраці з батьками існують у вашому класі, школі?

а) не менше трьох (перелічити) – 2 балли; б) не менше двох (перелічити) – 1 балл; в) одна – 0 баллів.

5. Що Ви знаєте, як класний керівник, вихователь, про особистісні, сімейні проблеми кожного конкретного учня класу?

а) знає не менше трьох проблем (зазначити – які) – 2 балли; б) не менше двох (зазначити) – 1 балл; в) одну – 0 баллів.

6. Що Ви знаєте, як класний керівник, вихователь, про особистісні, сімейні потреби кожного конкретного учня класу?

а) знає не менше трьох проблем – 2 балли; б) не менше двох – 1 балл; в) одну – 0 баллів.

7. Скільки разів відвідали на дому кожного з ваших учнів на протязі навчального року? Яким чином була використана отримана інформація?

а) не менше одного разу, повністю опрацьована інформація, і використана в персональній роботі з батьками, з учнем; обговорена на батьківських зборах, із залученням необхідних експертів, наприклад, обіграна, змодельована психологом школи тощо – 2 балли; б) частково була опрацьована – 1 балл; в) була використана для характеристики учня – 0 баллів.

8. Скільки разів ви запрошували на батьківські збори медичного лікаря, закріпленого за школою, психолога, соціального працівника, вчителів навчальних дисциплін, яким вивчаються учні, бібліотекаря,

фахівців по роботі з неповносправними, представників адміністрації школи?

а) усіх перелічених фахівців протягом року – не менше 1 разу – 2 балли; б) не менше половини зазначених фахівців – 1 балл; в) менше половини фахівців – 0 баллів.

9. До кого в школі батьки можуть звертатись у разі виникнення проблем, зокрема, з дитиною?

а) дана інформація-повідомлення знаходиться на видному, відомому місці для батьків: звернення до будь-якого фахівця згідно розкладу або за вказаним телефоном особисто, зокрема, до членів шкільної ПМПК – 2 балли; б) до класного керівника, який домовиться про час і місце зустрічі з фахівцем – 1 балл; в) батьки відчують труднощі, але не знають, до кого відразу звернутись по допомогу – 0 баллів.

10. Яким чином налагоджений зворотній зв'язок у роботі з батьками?

а) телефонний зв'язок, «скринька» для батьків у школі, «Куточок для батьків», поштове, інтернет – листування, встановлення так званих «батьківських днів» (раз на неділю чи раз на місяць – за домовленістю з батьками).

11. Яким чином надається інформація батькам про те, як і що дитина вивчає, якої допомоги батьків потребує їх власна дитина?

а) через щоденник взаємозв'язку учителя з батьками, через Інтернет-зв'язок – 2 балли; б) через телефонний зв'язок, через інформацію в «Куточку для батьків» – 1 балл; в) запис у щоденику учня – 0 баллів.

12. Які форми заохочення батьків щодо виховання власних дітей практикують у школі?

а) помічають, заохочують систематично, як в особистій бесіді, включаючи адміністрацію школи, так і на загальношкільних зборах, в листах на місце роботи, узагальнюється класним керівником, іншими фахівцями досвід родинного виховання тощо – 2 балли; б) помічають,

відзначають на батьківських зборах, але не заохочують – 1 балл; в) не помічають, не заохочують – 0 баллів.

13. Яку інформацію надає школа батькам стосовно діючих організацій, які опікуються дітьми-інвалідами (залежно від етіології порушень) у місті, області тощо?

а) надає повну інформацію – 2 балли; б) надає неповну, часткову – 1 балл; в) не володіє інформацією – 0 баллів.

14. Наскільки активно батьківський комітет залучений до суспільної діяльності школи, чи відіграє він активну участь у загальношкільних виховних заходах, підтримує контакти з іншими батьками тощо? Яким чином школа використовує досвід та знання батьків? (наприклад, досвід виховання, волонтерська діяльність, ораторська майстерність і та ін.)

а) вивчає, аналізує досвід роботи батьків щодо виховання дітей (залежно від наявного дефекту), можливості батьків стосовно профорієнтаційної роботи серед учнів школи, участь у загальношкільних виховних заходах, веде пропаганду досягнень серед інших батьків, здійснює різноманітний контроль в роботі школи, пропаганда, захист прав дітей спеціальної школи в місцевих органах влади тощо – 2 балли; б) частково, не повно використовує досвід батьків – 1 балл; в) не працює в даному напрямку – 0 баллів.

Аналізувати результати дослідження вказаної анкети слід за такими показниками:

22-28 балів (високий рівень) – успішний вчитель-дефектолог, знає свою справу та майстерно співпрацює з батьками дітей;

12-20 балів (середній рівень) – необхідно переглянути свою стратегію співпраці з батьками учнів та вчителями, удосконалити власні вчительські здібності та розширити напрямки роботи;

0-10 балів (низький рівень) – компетентність як вчителя-дефектолога має досить низький рівень, вам необхідно прикласти максимум зусиль на

шляху вдосконалення своєї педагогічної діяльності та надбанням досвіду співпраці з батьками.

2.2. Аналіз результатів дослідження

Аналіз результатів дослідження батьків та вчителів шляхом анкетування дозволили нам зробити конкретні висновки щодо стану співпраці вчителя-дефектолога з родинами дітей учнів спеціальної школи. За анкетною «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї» ми мали змогу дослідити якість 6-ти родинних взаємин між батьками та дітьми різницею в 2 роки.

Відомо, що взаєморозуміння між людьми можливе лише при спілкуванні. Це стосується і батьків із дітьми, особливо при вирішенні проблем. Під час спілкування батьки мають виявляти повагу та позитивне ставлення до своїх дітей, приймати всі їхні думки, розуміти, вміти ставити себе на їх місце. Завдяки цьому, дві сторони мають змогу вислухати, зрозуміти та сприйняти один одного. Більшу роль, в цьому випадку, віддається батькам.

В табл. 2.1 та на рис. 2.1 вказані результати обстеження за анкетною «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї» для першого класу (рис. 2.1).

Таблиця 2.1

Результати обстеження за анкетною «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї», перший клас

| Рівень навички спілкування | Показник (%) |
|----------------------------|--------------|
| Високий | 16,7% |
| Середній | 33,4% |
| Низький | 49,9% |

Кожен рівень має свої результати, завдяки яким можна оцінити стан взаємовідносин батьків зі своїми дітьми.

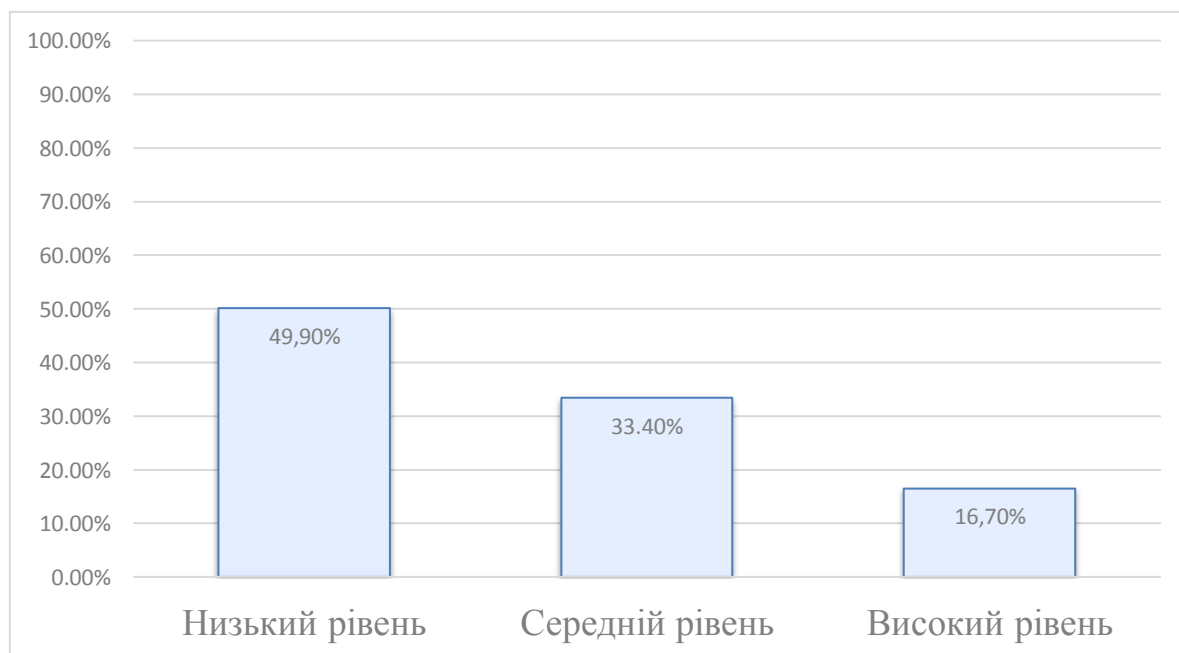


Рис. 2.1. Результати обстеження за анкетною «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї», перший клас.

Можна зробити висновок, що лише одна з шести родин має відмінні навички спілкування зі своєю дитиною. І так само одна родина проявила помилкову стратегію виховання свого малюка. Частіше за все ми можемо спостерігати сім'ї, які знаходяться на середньому рівні показників родинного виховання. Щодо решти опитуваних, ми можемо сказати, що ці сім'ї мають низький рівень обізнаності та вихователських навичок відносно своєї дитини.

Таким батькам слід відвідувати якомога більше класних засідань, консультиватися зі спеціалістами, регулярно отримувати рекомендації вчителів-дефектологів, цікавитися напрямками та формами роботи зі своєю дитиною в домашніх умовах, читати додаткову літературу та покращувати духовно-ціннісні відносини в межах своєї родини.

Після виявлення результатів, які показали, що приблизно половина родин мають невтішні показники, вчитель-дефектолог запланувала ряд лекцій та міні-конференцій на класних заходах, де будуть проводитись

бесіди на різні теми ефективного спілкування між членами родини і дитиною, задля подальшого сприятливого розвитку і виховання дитини в умовах сім'ї.

В табл. 2.2 та на рис. 2.2 вказані результати обстеження за анкетною «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї», третій клас.

Таблиця 2.2

Результати обстеження за анкетною «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї», третій клас

| Рівень навички спілкування | Показник (%) |
|----------------------------|--------------|
| Високий | 33,3% |
| Середній | 50% |
| Низький | 16,6% |

Через два роки, ми знову провели це саме опитування, з метою відстежити відповідальність батьків до методичних рекомендацій вчителя, з метою покращення взаємовідносин зі своїми дітьми. Отримані результати можна спостерігати на рис. 2.2.

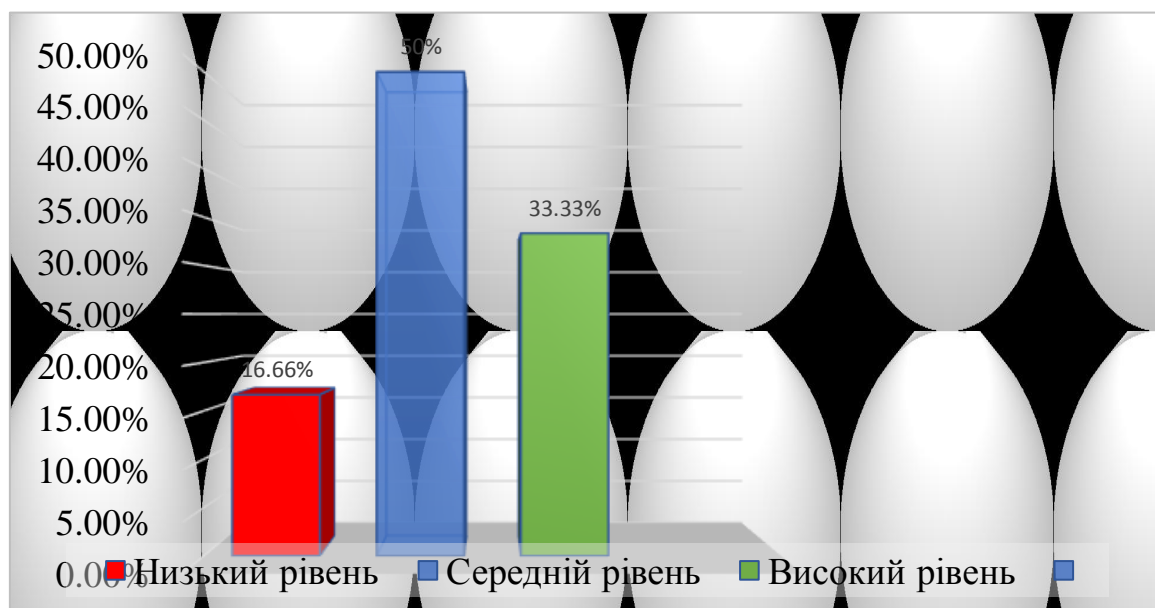


Рис. 2.2. Результати обстеження за анкетною «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї», третій клас

Виходячи з отриманих даних, можна зробити висновок: у першому класі високий рівень мала лише одна родина, а у третьому – дві; середній рівень у першому класі мали дві сім'ї, у третьому – три; низький рівень показників у першому класі мало три родини, а у третьому – одна.

Можна сказати, що у першому класі батьки були не зовсім обізнані в особливостях співпраці з дітьми, мали недостатню підтримку та життєвий досвід, тим паче у дошкільному навчальному закладі існують правила та форми роботи, які відрізняються від тих, що використовують у школі. Школа стає більш серйозним кроком у житті як дітей, так і їх батьків. Минуло два роки сумлінної праці батьків над собою та над своїм світосприйняттям стосовно рідної дитини.

За цей час батьками було враховано великий обсяг рекомендацій зі сторони вчителів, зроблено та виправлено безліч помилок, відточено багато навичок у поведінці та спілкуванні зі своїми особливими дітьми, і в решті-решт, адаптація до шкільних умов і ритмів діяльності, налагодження дружніх відносин з іншими батьками в класі, гарне спілкування та дружні рекомендації один одному. В результаті, через два роки, ми маємо якісні зміни у рівнях взаємодії сімей з дітьми спеціальних шкіл.

Анкета «Визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі» дала змогу з'ясувати ступінь готовності батьків до співпраці з вчителем-дефектологом у корекційній роботі зі своєю дитиною.

Отримані дані привели нас до певних висновків відносно участі родини у корекційно-виховній роботі з учнем спеціальної школи.

В табл. 2.3 та на рис. 2.3 вказані результати обстеження за анкетною «Визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі», 1 клас

Таблиця 2.3

Результати обстеження за анкетною «Визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі», 1 клас

| Рівень навички спілкування | Показник (%) |
|----------------------------|--------------|
| Високий | 33,4% |
| Середній | 49,9% |
| Низький | 16,7% |

Для батьків дуже важливо мати можливість відкрито й ефективно спілкуватися зі своїми дітьми. Відкрита, ефективна комунікація йде на користь не тільки дітям, а й кожному члену сім'ї. А отже, стосунки між батьками та їхніми дітьми значно покращуються. У цілому, якщо комунікація між батьками й дітьми позитивна, то й стосунки доброзичливі. Не варто забувати, що діти вчать спілкуватися, спостерігаючи за своїми батьками. Якщо батьки спілкуються відкрито й ефективно, є велика ймовірність, що і їхні діти будуть чинити так само.

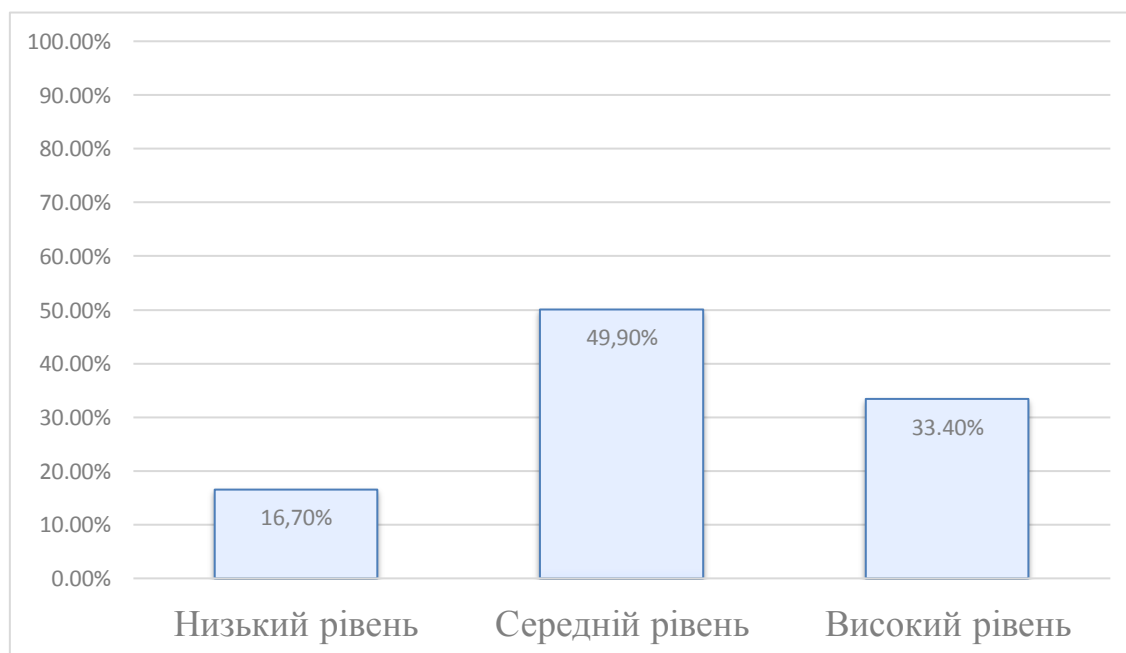


Рис. 2.3. Результати обстеження за анкетною «Визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі», 1 клас

Батьки з високим рівнем мотивації, максимально залучені до корекційного процесу, вносять свої пропозиції щодо його вдосконалення, систематично виконують завдання дефектолога, є активними учасниками заходів в навчально – виховому процесі.

Батьки з середнім рівнем мотивації до співпраці слідуєть вимогам дефектолога, але їх участь у корекційному процесі в більшості випадків формальне, ініціативність знижена, потрібна постійна стимуляція активності з боку дефектолога.

Батьки з низьким рівнем мотивації до співпраці не беруть участь самостійно в корекційному процесі виконують тільки окремо доручення педагога або ігнорують і воліючи бути пасивними спостерігачами і перекладаючи всю відповідальність за виховання та освіту своєї дитини на дитячий садок.

В табл. 2.4 та на рис. 2.4 вказані результати обстеження за анкетною «Визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі», 3 клас

Таблиця 2.4

**Результати обстеження за анкетною «Визначення ступеня
готовності батьків до участі в корекційному процесі», 3 клас**

| Рівень навички спілкування | Показник (%) |
|----------------------------|--------------|
| Високий | 66,7% |
| Середній | 33,3% |
| Низький | 0% |

Таким чином ми можемо спостерігати різні ступені співпраці батьків з вчителями а також їхньої участі в навчально-виховному процесі. Значну роль у вихованні і навчанні школярів варто відвести спільним діям навчального закладу і сім'ї, ефективність яких залежить від особливостей організації роботи з батьками в сучасній школі. Проте, іноді в шкільному та сімейному вихованні немає узгодженості. Це ускладнює процес формування свідомості та поведінки дітей. Тісна співдружність школи та сім'ї допомагає забезпечити єдність вимог і виховних впливів.

Через два роки, провівши це саме анкетування, ми можемо спостерігати значний прогрес та підвищення комунікативних навичок між членами родин, у яких зростають діти з особливими освітніми потребами, а також значно більше прагнення батьків брати участь у шкільному та позашкільному житті дитини.

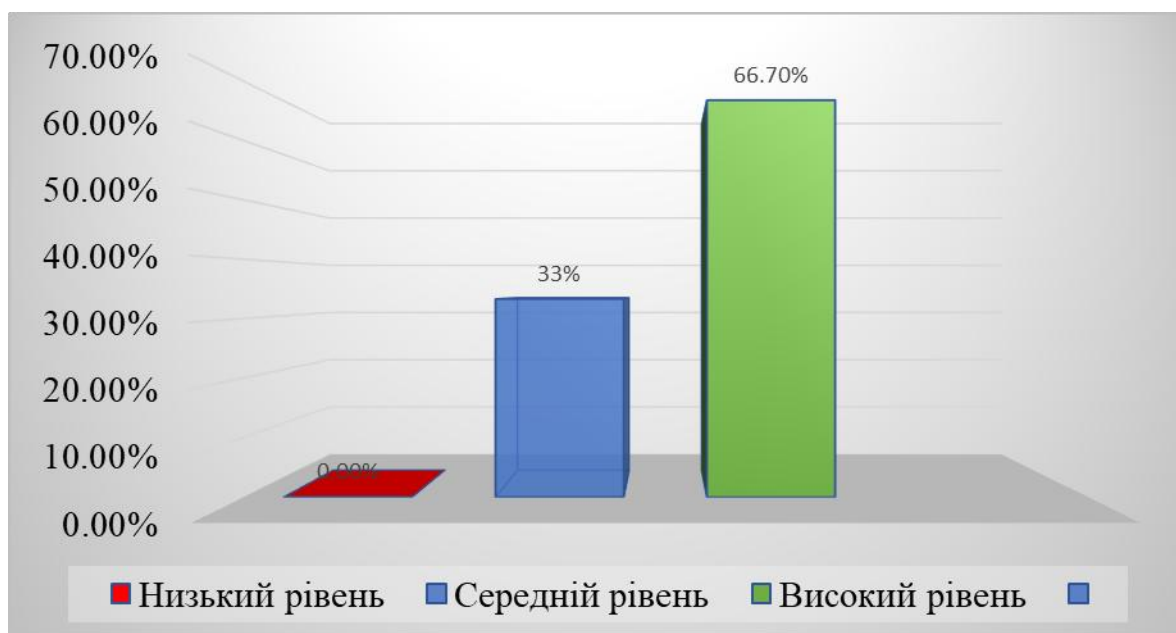


Рис. 2.4. Результати обстеження за анкетною «Визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі», 3 клас

Порівняємо результати: у першому класі низький рівень мала одна родина, у третьому – жодної; середній рівень у першому класі мало три родини, у третьому – дві, високий рівень у першому класі досягало дві родини, у третьому – чотири. Результати збільшились в кращій бік завдяки налагодженій співпраці між вчителем-дефектологом та батьками, а також завдяки усвідомленню родинами усієї важливості взаємної допомоги та співпраці по відношенню до дітей.

Анкета «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи». Це анкета, за допомогою якої ми оцінили класних керівників на предмет того, чи володіють вони мистецтвом працювати з батьками, діти яких мають певні стійкі психофізичні вади розвитку. Відповіді оцінювалися в балах. Залежно від набраної суми балів обстежених розподіляли за трьома рівнями : низький, середній і високий. Обстеження проводилося індивідуально з кожним вчителем-дефектологом.

В табл. 2.5 та на рис. 2.5 вказані результати обстеження за анкетною «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи», 1 клас

Таблиця 2.5

Результати обстеження за анкетною «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи», 1 клас

| Рівень навички спілкування | Показник (%) |
|----------------------------|--------------|
| Високий | 30% |
| Середній | 50% |
| Низький | 20% |

В цьому дослідженні брали участь 10 вчителів-дефектологів (класних керівників), кожен з яких окремо відповідали на запитання, подані в анкеті. Ми можемо спостерігати, що 5 з 10 вчителів мають середній рівень успішності у співпраці з батьками, що становить загалом 50%. Низький рівень – 20%. І високий рівень майстерності має 30% спеціалістів. Отримані результати представлені на рисунку 2.5.

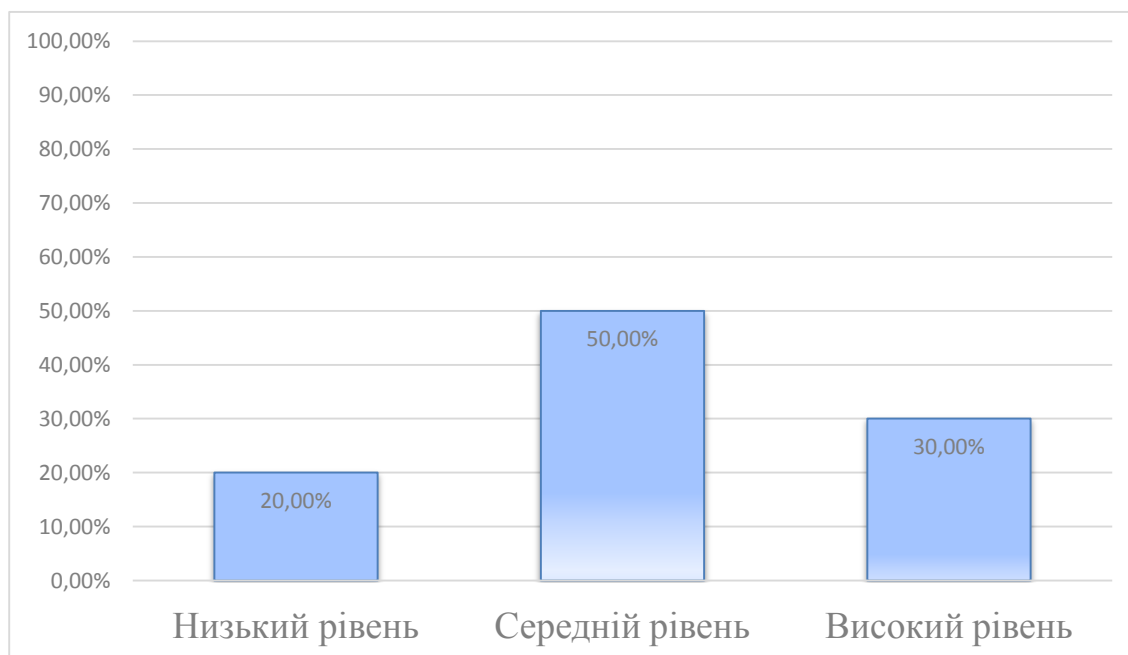


Рис. 2.5. Результати обстеження за анкетною «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи», 1 клас

Отримані нами результати свідчать про необхідність поповнення резервів, покращення ефективності співпраці дефектолога з батьками вихованців, вдосконалення майстерності налагодження емоційного контакту з батьками, вміння встановлювати довірливі та щирі відносини, вдосконалювати та поповнювати свої знання як спеціаліста, застосовувати власні знання та вміння в практичній діяльності.

Вчитель-дефектолог грає одну з найважливіших ролей у навчально-виховному процесі дітей з особливими освітніми потребами, тому його вміння співпрацювати з батьками є ключовим, оскільки лише батьки мають змогу надати спеціалісту всю належну інформацію про свою дитину та направити корекційну роботу в правильний напрямок.

В табл. 2.6 та на рис. 2.6 вказані результати обстеження за анкетною «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи», 3 клас.

Таблиця 2.6

**Результати обстеження за анкетною «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи»,
3 клас**

| Рівень навички спілкування | Показник (%) |
|----------------------------|--------------|
| Високий | 60% |
| Середній | 30% |
| Низький | 10% |

Через два роки, ми знову провели це саме опитування з тими самими вчителями-дефектологами, які являються класними керівниками дітей з особливими освітніми потребами. Результати також мають відмінність.

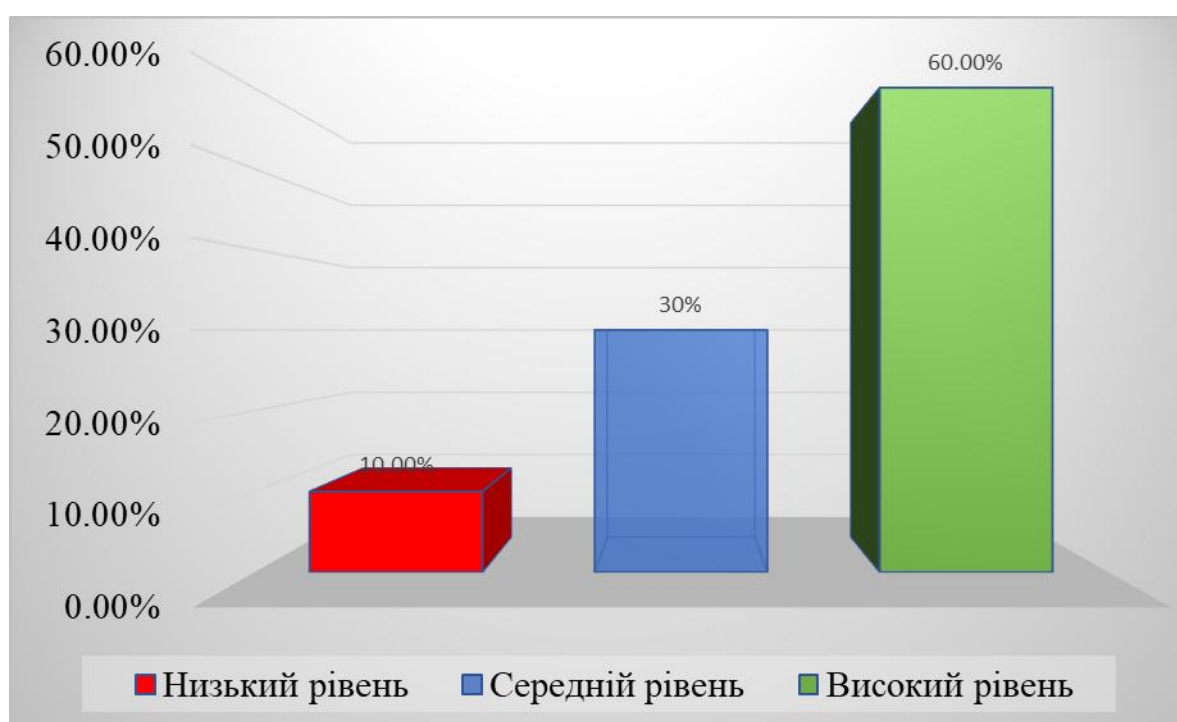


Рис. 2.6. Результати обстеження за анкетною «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи», 3 клас

Роблячи висновок стосовно одержаних результатів, можна сказати, що якість та професіоналізм у роботі вчителів-дефектологів з роками також зростає. Наприклад, два роки тому на низькому рівні було два вчителів із десяти, а на сьогодні – один; на середньому рівні п'ять вчителів, у цьому році – три; і високий рівень має найприємніші показники: було три – стало шість.

Така тенденція росту співпраці вчителя з батьками обумовлена тяжким шляхом спроб та помилок у роботі вчителя, уміння зробити правильні висновки та відкоректувати власні хибності, вміти йти назустріч, бачити в кожній спітканій проблемі користь. Тому лише через два роки ми можемо спостерігати успіхи не лише у шкільній життєдіяльності батьків, а й вчителів.

Стосовно батьків, які взяли участь у нашому дослідженні, слід зазначити, що їх обізнаність та бажання вплинути та покращити процес корекційної роботи в школі вимагає кращого результату. Більшість батьків є недостатньо зацікавленими в співпраці з вчителями та мають прогалини в ключових моментах навчального процесу своїх дітей. Вони недостатньо розуміють всю важливість кожного із компонентів навчання, і що їх систематичне об'єднання грає ключову роль у результатах навчання та виховання їхньої дитини.

Інша частина батьків є просто не зацікавлена у співпраці зі школою, пояснюючи це тим, що школа зобов'язана вплинути всіма можливими шляхами на навчально-виховний процес дитини та на подальші її розумові і поведінкові досягнення.

Високий рівень сімейних відносин має невелика кількість родин в нашому дослідженні. Вони мають злагоджені відносини та приймають участь в усіх шкільних та позашкільних заходах своїх дітей, цікавляться додатковою літературою та шкільною програмою, намагаються допомагати вчителям та втручаються в корекційний процес своєї дитини з метою поліпшення та підтримки її розумових і фізичних здібностей. Ці батьки не

полишають всі обов'язки навчання своєї дитини на вчителів, вони мають розуміння того, що самі є одиницею навчального процесу та всіма шляхами взаємодіють зі школою і позашкільним життям дитини.

Наше дослідження дало змогу висвітлити деякі з основних проблем навчального процесу в спеціальних школах. До таких проблем входять як незадовільний настрій та налаштування батьків на співпрацю з вчителями, так і вчителі, які мають недостатній рівень практичних здібностей та навичок співпраці з батьками. Але і тим, і іншим треба пам'ятати, що лише злагоджена та побудована на співпраці корекційна робота, дає добрий результат у навчальній діяльності дитини, розкриває перед нею ряд можливостей та перспективного навчання у школі. Правильно налагоджена співпраця батьків та вчителів дає можливість створенню сприятливих умов навчання та виховання дітей в спеціальній школі, враховуючи індивідуальний підхід до кожної дитини.

2.3. Організація взаємовідносин загальноосвітніх закладів з сім'єю

При народженні, дитина із особливими освітніми потребами вимагає неперервної родинної підтримки. Змусити таку дитину жити за загальноприйнятими законами та правилами поведінки у суспільстві практично неможливо, саме тому батькам слід навчитися певним чином взаємодіяти і налагоджувати спілкування з нею.

Завжди слід пам'ятати, що дитина не винна в тому, що родилась особливою. Чинниками народження такої дитини є певний ряд порушень під час вагітності чи пологах, чи, можливо, обумовлені психосоціальними чинниками.

Зрозумійте, що виховання та навчання дитини з особливими освітніми потребами – це довгий та ускладнений процес, який вимагає батьківського уміння, терпіння та знання [37, с. 39].

Перш за все, слід навчитися давати правильні інструкції. Вони мають бути короткими, але чіткими і зрозумілими, мати не більше трьох-чотирьох слів. У разі невиконання цього правила, дитина просто Вас не почує, не вникне у сказане Вами.

У взаємовідносинах з дітями ні в якому разі не допускаємо «вседозволеності», діти відчують подібні психологічні прогинання та швидко починають маніпулювати дорослим. Слід чітко обговорити, неодноразово, що можна чи не можна робити вдома, на ігровому майданчику, у школі.

Сумісно з сином чи донькою обговоріть систему покарань і заохочень у разі поганої чи доброї поведінки. Таким же чином висвітліть правила поведінки дитини в групі дошкільного закладу чи вдома. Нехай дитина декілька разів вголос повторить зазначені вами обидва правила.

Віднесіться з повагою та уважністю до рекомендацій чи побажань вчителів. Буде помилково недооцінювати рекомендації щодо відвідування лікарів чи психологів.

В ідеалі, слід щоденно закріплювати отримані завдання, звичайно ж в ігровій формі. Допомога дитині – це добре, але не виконуйте самостійно завдання замість неї, вона впорається, ось побачите.

У разі втомлення дитини, слід переключити вид діяльності, та дати їй відпочити.

Помилково буде вимагати від дитини більше, ніж те, на що вона спроможна. Корекційний процес, зокрема затримки психічного розвитку, має довготривалу і плідну роботу, свою систематичність, яка охоплює усі види її діяльності. Саме тому дуже важливо поєднувати режимні моменти із завданнями на заняттях, де дитині буде доцільно застосувати різні розвиваючі ігри, з урахуванням вікових можливостей дитини, її вмінь та навичок, а також гендерних орієнтирів, уже існуючих знань та вмінь дитини.

Ці самі приклади ігор можна показувати вдома, це сприятиме заохоченню дитини до навчання.

Саме в 6–7 років завершають своє формування мозкові механізми, саме вони сприяють успіхові дитини у навчанні. Лікарі засвідчують, що саме в цей період дитині досить складно, цей період є критичним. І тисячу разів були праві наші прабабусі, які відправляли своїх нащадків у гімназії тільки у 9 років, коли нервова система вже сформувалася [4, с. 15].

У разі дотримання простіших правил, а у сьогоднішні можна уникнути серйозних зривів та хвороб.

Здібності дитини щодо концентрації пам'яті сягають не більш як до 10–15 хв. Саме тому, під час виконання домашнього завдання, слід перериватися кожні 10-15 хвилин, щоб дати маляті психо-емоційну розгрузку. Можна просто разом пострибати на місці разів 10, або станцювати під улюблену музику кулька хвиль. Починати виконувати домашню роботу краще за все з письма. І можна почергово виконувати письмові завдання з усними. В кінці, загальна тривалість усіх занять не має перевищувати одну годину [14, с. 21].

Комп'ютер, телевізор і будь-які заняття, що вимагають значного зорового навантаження, мають тривати не більше години на день – так вважають лікарі-офтальмологи й невропатологи в усіх країнах світу.

Дитина потребує підтримки батьків особливо у період першого року навчання. Дитина усвідомлює потребу у стосунках з однокласниками, а також розуміє, що з нею самою хтось хоче товаришувати, а хтось – ні. У цей період вперше складається власний погляд дитини самої на себе, своїми очима. Та задля того, аби у нас отрималась спокійна та врівноважена особистість у майбутньому, слід заохочувати дитя. Даремно лаяти дитину за помилки та неохайний вигляд зошита, усе це повна дрібниця, у порівнянні з тим, що у разі постійних докорів, дитина може вирости не впевненою в собі та своїх силах.

У своїх відносинах із дитиною дотримуйтеся «позитивної моделі», хваліть її в кожному випадку, коли вона цього заслужила, підкреслюйте успіхи. Це допоможе зміцнити в дитини впевненість у власних силах.

Уникайте повторень слів «ні» і «не можна». Говоріть стримано, спокійно і м'яко. Давайте дитині тільки одне завдання на певний відрізок часу, щоб вона могла його завершити [18, с. 35].

Для підкріплення усних інструкцій використовуйте зорову стимуляцію. Заохочуйте дитину до всіх видів діяльності, що вимагають концентрації уваги.

Підтримуйте вдома чіткий розпорядок дня. Час прийому їжі, виконання домашніх завдань і сну повинні відповідати цьому розпорядкові.

Уникайте по можливості скупчень людей. Перебування у великих магазинах, на ринках, у ресторанах тощо чинить на дитину надмірно стимулюючий вплив.

Під час ігор обмежуйте дитину тільки одним партнером. Уникайте неспокійних, гучних приятелів. Оберегайте дитину від стомлення, оскільки воно призводить до зниження самоконтролю і наростання, гіперактивності. Давайте дитині можливість витратити надлишкову енергію. Корисна щоденна фізична активність на свіжому повітрі: тривалі прогулянки, біг, спортивні заняття.

Готовність дитини до систематичного навчання – це той рівень розвитку дитини, за якого вимоги систематичного навчання не будуть надмірними і не призведуть до порушення здоров'я дитини. Чому ж так важливо визначити готовність дитини до вступу в школу? Доведено, що у дітей, не готових до навчання, важко і достатньо довго відбувається підготовка адаптації, пристосування до школи; у них значно частіше проявляються труднощі навчання. Серед них значно більше невстигаючих, і не тільки в першому класі, а й на далі ці діти частіше серед невстигаючих, і саме в них наявні випадки порушення стану здоров'я [34, с. 15].

Не варто залякувати труднощами, що можуть вплинути на навчання. Треба пам'ятати про те, що в школі часто буває робота не цікавою, але важливою, яку потрібно виконувати, слід привчати дитину підкорятися слову «треба». Варто формувати вміння доводити почату справу до кінця, переборювати труднощі, переживати задоволення від зробленого, не засмучуватися невдачею.

Прагнення йти до школи живиться передусім пізнавальною спрямованістю дошкільника, яка розвивається на основі властивої дітям допитливості і на кінець дошкільного дитинства набирає форм пізнавальної активності. Тому батьки повинні сприяти формуванню допитливості, здатності розділяти відоме й невідоме, переживати почуття задоволення від набутих знань, радості й захоплення від виконання інтелектуальних завдань [46, с. 73].

У таких випадках очевидна не готовність до навчання. Необхідно, щоб дитина вміла слухати дорослого і сприймати його вказівки, керуватися ними під час занять, усвідомлювати необхідність запитати, якщо завдання не зрозуміле, оцінювати свою роботу [29, с. 54].

Варто знати, що розвиток уміння користуватися пам'яттю залежить від того, як забезпечується управління цим процесом. Необхідно створювати умови, що прискорюють навчання, дають можливість краще засвоїти й зберегти в пам'яті знання. Адже від неповного використання уяви вміння пригадувати погіршується.

Розвиток пам'яті у молодшому шкільному віці насамперед залежить від зацікавленості дитини, тому варто це враховувати при підготовці та проведенні уроку. Яскраві образи, цікаві нестандартні порівняння, зрозумілі дитині запам'ятовуються набагато ефективніше, ніж багаторазове повторення незрозумілих понять.

Слабка пам'ять не існує сама по собі. Це є не що інше, як слабка увага, від відсутності інтересу до матеріалу, а тому спостережливість

розпорошена, спрямована одночасно на кілька предметів. Вдосконалення пам'яті вимагає постійних тренувань [27, с. 40].

Регулярне звернення до пам'яті-уяви стає звичкою, створює умови для формування продуктивної пам'яті. Тренування не повинно бути ізольованим актом, штучним повторенням одного і того самого. Не треба надмірно лякати себе невдачами, вдосконаленню пам'яті дуже шкодить перенапруження, негативні емоції, пасивність і лінощі. Завдання крок за кроком повинні збільшуватись, а їх виконання свідчатиме про зростання тренувального ефекту.

Туди входить піклування батьків про нормальне харчування малюка, загартування організму, медичне обстеження. Успішність навчання в школі багато в чому залежить від функціонального розвитку і стану здоров'я дитини [38, с. 29].

Дитячий організм сприйнятливий до негативних зовнішніх впливів через морфологічну та функціональну незавершеність усіх систем і органів. Навантажень зазнає несформований опорно-руховий апарат, коли доводиться протягом тривалого часу утримувати статичну позу. Тому треба уважно слідкувати, щоб у дитини не відбулося викривлення хребта [42, с. 11].

Також слабо розвинені дрібні м'язи кисті, тому в дітей часто втомлюється рука. Ступенем розвитку вищої нервової діяльності зумовлені незначна кількість уваги, недостатність внутрішнього гальмування, швидке зростання збудження, що зовні виявляється у зайвій рухливості та чисельних відволікань від діяльності, коли вона вимагає зосередження.

Усе це необхідно враховувати дорослим, будуючи свою взаємодію з дитиною. Психологи підкреслюють, що підготовка до школи повинна полягати не тільки і не стільки в навчанні дитини спеціальних знань і вмінь, скільки в загальному розвитку її розумових здібностей.

РОЗДІЛ 3

ТЕХНОЛОГІЇ СПІВПРАЦІ МІЖ БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА СПЕЦІАЛЬНИМ ПЕДАГОГОМ

В освітніх закладах корекційні педагоги зазвичай використовують три принципи практики, орієнтовані на сім'ю:

1. Сім'я – основний одержувач послуг. Надаючи освітні послуги, необхідно враховувати участь всіх членів родини, котрі займаються освітою та доглядом дитини.

2. Потрібно враховувати та підтримувати рішення, котрі приймаються родинною. Другий принцип опирається на важливість родини і рекомендує спеціалістам розглядати її членів як найважливіших учасників освітньої команди – головних людей, які ухвалюють рішення стосовно освіти дитини та піклування про неї. Така співпраця може мати досить широкий діапазон: від індивідуальної роботи зі спеціалістами для вирішення конкретних проблем – до участі в батьківських радах, котрі працюють разом з педагогічним персоналом, допомагають приймати рішення щодо навчальної програми закладу.

3. Також необхідно пропонувати широкий спектр послуг, направлених на поліпшення функціонування дитини та родини. Потрібно зважати на культурні особливості кожної сім'ї, надавати доступ до офіційних суспільних послуг (медичних та соціальних: бібліотеки, місця для відпочинку тощо).

Логічно, що тут виникають запитання:

- Чи поширюються послуги на членів родин?
- Яким чином сім'ї беруть участь в ухваленні рішень?
- Чи сприяє ця практика розвитку дітей і зміцненню сімей?

Як свідчить досвід, сім'ї частіше отримують послуги, пов'язані з їх дитиною, і рідше – ресурси для вдосконалення власної роботи або добробуту.

В процесі розмов з батьками можливо дізнатися нову інформацію, що стосується дітей. Позитивні та довірливі взаємовідносини між педагогами і родинами сприяють тому, що сім'ї почувають себе більш впевнено і готові до прийняття необхідних рішень. Для налагодження гарних стосунків необхідними є певні знання, навички та досвід.

Запорукою гарних взаємовідносин між школою і сім'єю є повага, некритичне ставлення і співчуття. Так як члени сім'ї є головними вчителями своїх дітей, вони мають повне право на особливу увагу і повагу з боку спеціалістів. Педагоги можуть почати розмови на теми, на котрі родина говорити не наважується. Наприклад, часто батьки «особливих» дітей спочатку приховують свій гнів, образу та розпач. Однак коли вони бачать, що вчитель розуміє їх почуття, то одразу охоче йдуть на контакт з ним.

Педагогам необхідно позитивно та відкрито ставитися до членів родини дітей, незалежно від їх людських якостей. Педагог не дає оцінок, не критикує, а делікатно, без тиску мотивує членів родини до прийняття власних рішень, в такому випадку імовірність позитивного результату підвищується. Відсутність цього принципу викликає відчуженість і опір з боку членів сім'ї.

Педагогам необхідно враховувати сімейні обставини, співчувати членам родини, відповідним чином демонструвати це під час спілкування з ними. Спостерігаючи реакцію батьків, педагог може визначити, чи достатньо ефективно він демонструє своє співчуття. Ті сім'ї, котрі щиро діляться з ним особистими проблемами, скоріше за все відчують співчуття з його боку. Учні з сімей, котрі не схильні ділитися своїми турботами, ймовірно, цього не помічають.

Наступним кроком є розвиток комунікативних умінь та навичок педагогів.

З цією цілю можна застосовувати наступні прийоми:

– Активне слухання. Педагог повинен уважно вислуховувати членів родин, з повагою ставитися до їх точки зору і пропонувати свою допомогу. З таким підходом у вчителя є можливість зрозуміти, як бачуть себе, своїх дітей та ситуацію члени родин.

– Ставити запитання. Вчитель має заохочувати членів родини до розмови, розпитувати їх, роз'яснювати спірні ситуації. Також необхідно ставити конкретні запитання, та запитання, що спонукають до розгорнутих відповідей, дискусії. Наприклад, запитання «Які труднощі є у вашої дитини?» або «Що любить ваш малюк?» заохочують батьків до розповіді. Конкретні ж запитання потребують коротких відповідей. Наприклад: «У вас є інші діти?», «Чи катається ваша дитина на велосипеді?». Також важливо звертати увагу на манеру спілкування членів сім'ї та характер відповідей. Педагог повинен висловлювати свою повагу до членів родини, відповідним чином коригуючи запитання.

– Реагувати на почуте та з'ясувати незрозуміле. Під час дискусії педагогу слід відповідним чином коментувати почуте. Це надає змогу членам родини зрозуміти, що їх слухають і розуміють. Підводячи висновки необхідно знову коротко змалювати ситуацію і з'ясувати незрозумілі питання.

– Підходити до проблем з різних сторін. Вчитель має пропонувати батькам дивитися на ситуації з різних сторін і розглядати різні шляхи розв'язання проблем. Наприклад, коли члени родини скаржаться на погану поведінку дитини, педагог має допомогти їм зрозуміти, що проблема не в дитині, оскільки в цьому випадку вона просто не здатна виконати поставлене перед нею завдання.

Сім'ї часто занадто хвилюються з приводу щоденних успіхів своїх дітей. Їм треба пояснювати, що навчання відбувається невеликими

кроками, однак систематично. Аби заспокоїти батьків, корисно спілкуватися з ними в неформальних умовах.

У розкладі занять необхідно передбачати вільні та ненапружені періоди на початку і в кінці робочого дня (по тридцять хв), коли діти можуть гратися і працювати у класі разом з членами сім'ї. Ранком члени родин приводять дітей до школи та допомагають їм сконцентруватися, їх має зустрічати член педагогічного колективу, вітати і пропонувати обмінятися інформацією щодо дітей та навчання. Через деякий час, коли члени родини ознайомляться з освітнім процесом, слід запропонувати їм брати участь у роботі: надавати адміністративну підтримку, ремонтувати іграшки чи допомагати педагогу готувати клас до занять.

Обмін короткими, неформальними записками сприяє налагодженню гарних стосунків з членами родини. Записки, котрі передають додому через дитину, можуть розповідати про конкретні досягнення учня, його нові вміння чи поведінку. Також в них може висловлюватися подяка за допомогу. Також слід заохочувати членів родини надсилати педагогам записки. Такий підхід особливо успішний, коли педагог працює над конкретним завданням, а члени родини в цьому йому допомагають.

При регулярному спілкуванні доцільно передавати додому і повертати назад до школи записник, особливо в разі відсутності вдома у дитини телефону. Коли мова йдеться про учня з особливими потребами чи проблемами, такий записник гарантує безперервність спілкування та поінформованість членів родини і педагогів про успіхи дитини та зміни у її поведінці. Такий підхід є найбільш ефективним тоді, коли обмін інформацією відбувається не менше, ніж раз на тиждень. Особливо такий підхід є придатним для спілкування з членами родини, котрі мають бажання викладати свої думки письмово.

З інформації на дошках оголошень члени родини дітей дізнаються про заняття, котрі відбуваються у школі. На них можна розмістити відомості загального характеру, наприклад, розклад батьківських зборів чи статті про

розвиток дитини. Також на дошках оголошень можуть бути вивішені зразки дитячих малюнків, оповідання про екскурсії чи фотокартки членів родин учнів. Повідомлення на дошках оголошень можуть повторювати чи підкреслювати інформацію, котрі члени родини отримували іншими шляхами, наприклад, через бюлетені чи записки.

Необхідно аби дошки оголошень були яскравими і привабливими. Інформацію на них необхідно регулярно поновлювати, це по черзі можуть робити всі члени педагогічного колективу. Дошки оголошень мають розкривати атмосферу та діяльність у класі. Якщо батько одного з учнів художник, запросіть його помалювати з дітьми і потім розвісьте ці роботи на дошці оголошень.

Бюлетені, котрі розсилають кожні два тижні або щомісяця, надають змогу всім родинам бути повністю поінформованими про шкільні справи. Вони можуть присвячуватися певним подіям чи заняттям або містити рекомендації щодо домашніх вправ. Інші бюлетені можуть мати характер нагадування чи тематичний. До бюлетенів варто включати статті про розвиток дитини.

Інформаційні бюлетені можуть містити:

- Оголошення щодо зборів, екскурсій та інших подій;
- Звертання по допомогу;
- Місцеві новини;
- Повідомлення щодо поточної роботи у класі;
- Поради стосовно домашніх занять;
- Подяки добровольцям чи запрошення брати участь у волонтерській роботі.

Одним з основних завдань педагога є зустрічі з батьками, обмін з ними інформацією та розглядання можливих варіантів навчання дітей. Якщо вчитель знає сімейні обставини і діє відповідно, він може надати родинам суттєву допомогу.

Цінними є навіть прості розповіді про успіхи і проблеми учнів. Учитель – важливе джерело інформації для родин, тому він має відверто розповідати про проблеми дітей, а також навчати членів родини працювати і взаємодіяти зі школярами.

Звичайно, вчителі не мають змоги надати членам родини всієї потрібної інформації стосовно роботи з дітьми з розладами. Це не варто розглядати як свідчення низької кваліфікації. Всього досягнути неможливо, тому необхідно мати справді необхідні знання, а також знати джерела знаходження іншої інформації. У разі, коли педагог сам не може відповісти на запитання чи розв'язати проблему, йому необхідно звернутися до інших членів педагогічного колективу або допомогти родинам знайти відповідного спеціаліста.

ВИСНОВКИ

1. Прогресивна співпраця корекційного педагога та батьків дітей з особливими освітніми потребами полягає в повному усвідомленні обома сторонами усієї важливості та специфічності в даному освітньому процесі, освоєння ними спеціальних навичок та вмінь, вивчення та аналіз спеціальної літератури стосовно освіти особливих дітей. Специфіка такої взаємодії полягає в максимальній співпраці батьків та вчителя, вміння цілковито доповнювати учать один одного в освітньому процесі дитини з особливими освітніми потребами, бути єдиним цілим.

2. В дослідженні ми розробили та використали анкети, завдяки яким нам вдалось отримати певні результати щодо ефективності співпраці вчителя-дефектолога з сім'ями учнів спеціальної школи. Анкети мали назву: «Ділимося мистецтвом жити в сім'ї», «Анкета на визначення ступеня готовності батьків до участі в корекційному процесі», анкета «Вивчення ефективності співпраці вчителя-дефектолога з батьками учнів спеціальної школи».

3. Порівнявши результати опитування батьків та вчителя-дефектолога, було проаналізовано різницю отриманих результатів між батьками та вчителями у першому класі, та через два роки, тобто в третьому класі.

Стосовно батьків, які взяли участь у нашому дослідженні, слід зазначити, що їх обізнаність та бажання вплинути та покращити процес корекційної роботи в школі значно зросли, в порівнянні з результатами дворічної давнини. Більшість батьків є достатньо зацікавленими в співпраці з вчителями та мають безліч комунікативних навичок з вчителем в ключових моментах навчального процесу своїх дітей.

Стосовно класних керівників, які також брали участь у дослідженні, можна спостерігати тенденцію росту їх професіоналізму, відточення комунікативних навичок, шляхом спроб і помилок набутя нових вмінь, відточення та застосування набутих знань.

Наше дослідження дало змогу висвітлити деякі з основних проблем навчального процесу в спеціальних школах. До таких проблем входять як незадовільний настрій та налаштування батьків на співпрацю з вчителями, так і вчителі, які мають недостатній рівень практичних здібностей та навичок співпраці з батьками. Але і тим, і іншим знадобилось два роки, аби усвідомити, що лише злагоджена та побудована на співпраці корекційна робота, дає добрий результат у навчальній діяльності дитини, розкриває перед нею ряд можливостей та перспективне навчання у школі.

4. Педагоги мають позитивно та відкрито ставитися до батьків дітей, незалежно від їхніх людських якостей. Коли вчитель не дає оцінок, не критикує, а делікатно, без будь-якого тиску заохочує родини до прийняття власних рішень, імовірність позитивного результату висока. Якщо ж учитель не схвалює дії батьків стосовно дитини, це може викликати відчуженість і опір з їхнього боку. Педагоги повинні враховувати сімейні обставини, співчувати родинам і відповідним чином демонструвати це під час спілкування. Спостерігаючи за реакцією батьків, учитель може визначити, чи достатньо ефективно він демонструє своє співчуття. Ті сім'ї, які щиро діляться з ним особистим, напевно відчують співчуття з його боку. Учні ж сімей, які не схильні ділитися своїми турботами, ймовірно, цього не помічають.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агавелян М. Г., Данилова Є. Ю., Чечуліна О. Г. Взаємодія педагогів ДНЗ з батьками. М. : ТЦ «СФЕРА», 2009. 284 с.
2. Боровая Л. П. Социально-психологическая помощь семьям, имеющим тяжело больных детей. К. : Просвещение, 2008. 363 с.
3. Власова Т. А., Певзнер М. С. Учителю о детях с отклонениями в развитии. М. : Просвещение, 2013. 175 с.
4. Вишнеvский В. А. Влияние динамики моторных нарушений у больных ДЦП на психическое состояние их родителей. К. : ІСДО, 2014. 397 с.
5. Дульнев Г. М. Учебно-воспитательная работа во вспомогательной школе. М. : Просвещение, 2011. 176 с.
6. Еременко И. Г. Олигофренопедагогика. К. : Освіта, 2015. 304 с.
7. Ілляшенко Т. Д., Стадненко Н. М. Дитина з особливими освітніми потребами в школі. К. : ІСДО, 2015. 120 с.
8. Кот М. З. Педагогічна взаємодія вихователя з батьками учнів допоміжної школи. К. : Просвещение, 2011. 74 с.
9. Кот М. З. Модель взаємодії школи та сім'ї у вихованні учнів допоміжної школи. К. : Просвещение, 2008. 166 с.
10. Лещинская Т. Л. Интегрированное обучение детей с особенностями психофического развития. М. : НИО, 2009. 232 с.
11. Максимова М. Ю., К. Л. Мілютіна, В. М. Піскун. Основи дитячої патопсихології. К. : Перун, 2006. 464 с.
12. Майрамян Р. Ф. Особенности невротических расстройств в семьях умственно отсталых детей. М. : ТЦ «СФЕРА», 2010. 297 с.
13. Майрамян Р. Ф. Семья и умственно отсталый ребенок. М. : ТЦ «СФЕРА», 2009. 56 с.
14. Мясищев В. Н. Личность и неврозы. Л. : ЛГУ, 2009. 426 с.

15. М'ясищев В. Н. Психология отношений. Воронеж: НПО Модэк, 2008. 356 с.
16. Никішина В. Б. Практична психологія в роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку. М. : Владос, 2010. 128 с.
17. Єрмакова Н. Ф., Фій Н.С. Педагогічна допомога родині у вихованні дітей з особливими потребами. К. : Контекст, 2007. 267.
18. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини. К. : Знання, 2008. 359 с.
19. Селіверстова В. І., Денисової О. А., Кобриной Л. М. Спеціальна сімейна педагогіка. Сімейне виховання дітей з відхиленнями у розвитку. М. : ВЛАДАС, 2009. 164 с.
20. Ткачева В. В. Психокоррекционная работа с матерями, воспитывающими детей с отклонениями в развитии. М. : Гном-Пресс, 2013. 64 с.
21. Ткачева В. В. Психолого-педагогическое изучение семьи, воспитывающей ребенка с отклонениями развития. М. : Акад, 2009. 290 с.
22. Чигинцева Е. Г. Типологии семей в вопросе воспитания ребёнка с отклонением в развитии. М. : ТЦ «СФЕРА», 2011. 80 с.
23. Королько Н. І. Методика дослідження діяльності учнів із затримкою психологічного розвитку. К. : УДПУ, 2010. 48 с.
24. Королько Н. І. Методика викладання математики в допоміжній школі. М. : ТЦ «СФЕРА», 2000. 43 с.
25. Королько Н. І. Методичні рекомендації по організації та проведенню педагогічної практики. К. : УДПУ, 2002. 21 с.
26. Кот М. З. Програма педагогічних університетів та інститутів. К. : УДПУ, 2009. 112с.
27. Кот М. З. Програма педагогічних університетів та інститутів. М. : ТЦ «СФЕРА», 2008. 108с.

28. Кот М. З. Підвищення рівня підготовки вчителів професійно-трудового навчання, як фактор соціально трудової адаптації учнів допоміжних шкіл. М. : ТЦ «СФЕРА», 2007. 97с.
29. Кот М. З. Про готовність майбутнього вчителя професійно-трудового навчання до діяльності в умовах допоміжної школи-інтернату. К. : Контекст, 2005. 122с.
30. Кот М. З. Взаємодія вихователя і вихованця, як фактор розвитку особистості. К. : Контекст, 1997. 205с.
31. Миронова С. П. Педагогічна допомога родині у вихованні дітей з особливими потребами. К. : Контекст, 2008. 267 с.
32. Кот М. З. Модель взаємодії школи та сім'ї у цілісному розвитку дитини з психофізичними вадами. К. : Контекст, 2011. 153с.
33. Кот М. З. Модель взаємодії школи та сім'ї у вихованні учнів допоміжної школи. К. 1997, 166 с.
34. Кот М. З. Зв'язок школи та сім'ї у вихованні розумово відсталого дитини з обмеженими психофізичними можливостями. К. : Контекст, 2011. 165 с.
35. Кот М. З. Педагогічна взаємодія вихователя з батьками учнів допоміжної школи. К. : УПДУ, 2007. 164 с.
36. Кравець Н. П. Врахування розумової працездатності молодших школярів у процесі диференційованого навчання. К. : УДПУ, 1988. 115с.
37. Кравець Н. П., Крупська Н.К. Про індивідуалізацію і диференціацію в навчанні. К. : УДПУ, 1989. 98с.
38. Кравець Н. П. Вивчення першокласників та його значення при підготовці студентів до педагогічної діяльності. К. : УДПУ, 2009. 175с.
39. Матющенко І. М. До проблеми соціально-правового захисту дітей-інвалідів в Україні. К. : УДПУ, 2003. 96 с.
40. Кравець Н. П. Художня література в системі освіти та виховання учнів допоміжної школи. К. : УДПУ, 2004. 325 с.

41. Кравець Н. П. Формування громадянської компетенції в учнів допоміжної школи на уроках читання. Харків : ХОНМІБО, 2005. 304 с.
42. Кравець Н. П. Літературна читанка. Підручник для 10 класу допоміжної школи. К. : Богдана, 2004. 183с.
43. Кравець Н. П. До проблеми шкільних бібліотек для учнів з особливими освітніми потребами. К. : УДПУ, 2005. 31с.
44. Кравець Н. П. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї. К. : Науковий світ, 2011. 256 с.
45. Королько Н. І. Методика викладання математики в допоміжній школі. К. : УДПУ, 2012. 78 с.
46. Королько Н. І. Навчання розумово відсталих учнів молодших класів самостійно виконувати граматичні вправи. К. : УДПУ, 2005. 82 с.
47. Дворук О. І. Процес виховання очима дитини. Черкаси : «Родзинка», 2009. 109 с.
48. Докукина Е. М. Взаимодействие школы и семьи в формировании нравственных основ поведения младших. К. : УДПУ, 2009. 152с.
49. Сімейний кодекс України: станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2006. 207 с.
50. Декларація прав дитини: станом на 14 серп. 2004 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2006. 218 с.
51. Закон України «про освіту»: станом на 22 верес. 2005 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2006. 198 с.
52. Закон України «про охорону дитинства»: станом на 15 січ. 2009 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2010. 207с.

ДОДАТОК А**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ
ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Заїка Дарія Олександрівна, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію

про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символи університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

19.10.2021р.

(дата)



(підпис)

Дарія Заїка

(ім'я, прізвище)